

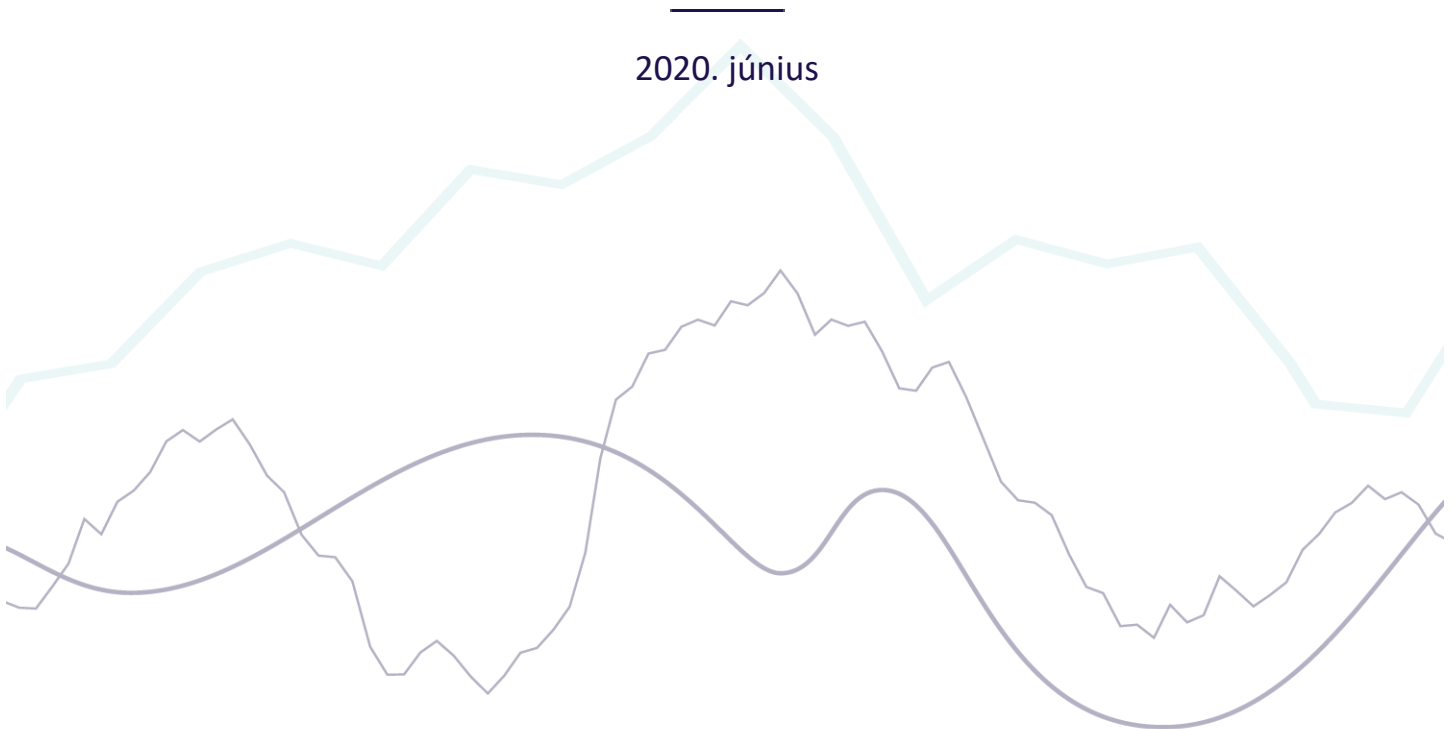

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK

ELEMZÉS

A kisvállalkozások hitelezésének hatása
a gazdaság kifehéritésére

2020. június

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK

ELEMZÉS

A kisvállalkozások hitelezésének hatása
a gazdaság kifehérítésére

Mottó

“A hitelről szólok, s a mi belőle foly; a becsületről, az adott szó szentségéről, a cselekedetek egyenességéről.”

(Széchenyi István)

Engedélyező:

Domokos László
elnök

Az Elemzés
az interneten
a www.asz.hu
oldalon
olvasható.

Szerkesztő:

DR. PULAY GYULA ZOLTÁN felügyeleti vezető

Készítették:

DR. PULAY GYULA ZOLTÁN felügyeleti vezető

BEKE ANDREA számvevő

NAGY ADRIENN számvevő

DR. SZABÓ BÉLA számvevő

Kiadja az Állami Számvevőszék

EL-2571-004/2020

TARTALOMJEGYZÉK

▶	Előszó.....	5
▶	Vezetői összefoglaló.....	6
▶	Az elemzés célja és módszere	8
▶	1. A kkv-k hitelezésének alakulása és hatása a gazdasági teljesítményükre	10
	1.1. A vállalati és a kkv hitelezés alakulása (2013-2018).....	10
	1.2. A bővülő hitelezés hogyan hatott a kkv szektor beruházási aktivitására?	17
	1.3. A bővülő hitelezés milyen mértékben járult hozzá a kkv-k termelésének és termelékenységének emelkedéséhez?	19
▶	2. További lehetőségek a hitelezés bővítésére	23
▶	3. A kkv-k hitelfelvételi aktivitása a rejtett gazdasággal leginkább érintett ágazatokban	26
	3.1 A rejtett gazdaság és az adóterhelés közötti összefüggés	26
	3.2 A rejtett gazdasággal leginkább érintett ágazatok	27
	3.3 A mezőgazdasági kkv-k hitelfelvétele.....	29
	3.4 Az építőipari kkv-k hitelfelvétele.....	31
▶	4. A kisvállalkozások hitelfelvételének és a kedvezményes vállalalkozási adózási feltételek összefüggései	35
	4.1 A kisvállalkozások kedvezményes adózási feltételei	35
	4.2 A kisvállalkozások hitelfelvételének és a kedvezményes adózási feltételeik lehetséges összefüggései	41
▶	1. melléklet: A kkv-k számára nyújtott kedvezményes hitelprogramok.....	44
▶	Felhasznált irodalom.....	45
▶	Jogszabályok és közjogi szabályozó eszközök jegyzéke.....	49
▶	Rövidítések jegyzéke	50
▶	Fogalomtár.....	51

ELŐSZÓ

Mottó: *“A hitelről szólok, s a mi belőle foly; a becsületről, az adott szó szentségéről, a cselekedetek egyenességéről.”*

(Széchenyi István)

Elemzésünk mottójául Széchenyi István 1830-ban megjelent „Hitel” című könyvének bevezetéséből származó mondatot választottuk, azért, mert alapgondolatai ma is érvényesek. Becsületesség nélkül nem tud a hitelezés fenntartható módon működni. A tisztességes hitelezést az adott szó szentsége mellett ma már átfogó szabályrendszer próbálja biztosítani.

Elemzésünk szempontjából még lényegesebb az idézett mondat második alapgondolata: az, hogy a hitel következménye a cselekedetek egyenessége. Ezt mai kifejezéssel átláthatóságnak nevezhetjük. Egy vállalkozás akkor juthat hitelhez, ha be tudja bizonyítani, hogy várható jövedelméből a hitelt képes lesz visszafizetni. Törleszteni pedig a hivatalosan kimutatott jövedelméből kell majd megvalósítania. Ily módon a hitelezés a gazdaság kifehéritésének egy fontos eszköze lehet, különösen a kisvállalkozások esetében, amelyeknek több lehetőségük van bevételeik eltitkolására. Ugyanakkor a kisvállalkozások hitelezésének bővülése a gazdaság kifehéredésének a jele is, mivel azt mutatja, hogy a kisvállalkozó már nem tart a hitelezés megkívánta nagyobb transzparenciától, mivel az adórendszer és a szabályozó rendszer egyéb elemei amúgy is jövedelmei bevallására készítetik. A hitelezés és a fehéredés közötti elméletileg fennálló kölcsönös összefüggés gyakorlati érvényesülését vizsgálja ez az elemzés, feltárva, hogy az összefüggés elmúlt években ténylegesen érvényesült.

A jelen elemzés illeszkedik az Állami Számvevőszék elemzéseinek abba a sorába, amelynek első lépésében az állam hitelfelvételének (adósságkezelésének) az eredményességét vizsgáltuk¹, majd a lakosság pénzügyi sérülékenységének alakulását² elemeztük. Így jutottunk el a gazdaság harmadik szereplőjének a vállalkozásoknak a hitelezéséhez. Az Állami Számvevőszéknek, mint a hitelezés szabályozását végző hatóságoktól, és a hitelezőktől egyaránt független szervezetnek az elemzése minden témát elsősorban a közpénzügyi kockázatok szempontjából értékelnek, és e kockázatok csökkentésének lehetőségeire próbálnak rámutatni.

Az elemzésnek különös aktualitást ad az, hogy a járvány miatti gazdasági megtorpanás utáni újraindulás ösztönzésének egyik kiemelt eszköze a vállalkozások kedvező feltételek melletti hitelezése. Ennek sikeressége nemcsak a gazdaság talpra állását segíti, hanem azt is, hogy a gazdaság kifehéritése terén az elmúlt 10 évben elért eredményeket is meg tudjuk őrizni.

Domokos László

¹[Az államháztartás adósságkezelő rendszerének működése, az Államadósság Kezelő Központ Zrt. szerepe, teljesítménye](#)
[Elemzés - A bruttó külső adósság és az államadósság finanszírozásának kapcsolata](#)

² [A lakosság pénzügyi sérülékenységről](#)

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A kisvállalkozások (kkv-k) hitelfelvétele a 2009-es pénzügyi válságot követő drasztikus visszaesés után a 2013-ban növekedni kezdett, majd egy kismértékű csökkenés után 2015-től tartós növekedésnek indult. 2018-2019-ben 10-százalékos meghaladó mértékben nőtt a kkv-szektor hitelállománya. A kkv-k hitelezésében továbbra is probléma maradt, hogy a kereskedelmi bankok bizonyos üzletméret alatti vállalkozások – elsősorban a mikrovállalkozások – beruházásait csak részben, illetve magas költségek mellett finanszírozták. Ezért a kisvállalkozások hitelhez jutásában nagy szerepe volt a Magyar Nemzeti Bank által bevezetett ösztönző konstrukcióknak, illetve az állam által támogatott hiteleknek.

A bővülő hitelezésnek is köszönhetően a kkv-k által megvalósított nemzetgazdasági beruházások értéke a 2013. évi 1147 milliárd forintra 2018. évre csaknem 60%-kal nőtt. Azonban az összes vállalkozás által megvalósított beruházásokhoz való hozzájárulása a 2013. évi 35,5%-ról a 2018. évre 30,2%-ra csökkent. Ez leginkább azzal magyarázható, hogy a kkv-k közül jelentősen csak a középvállalkozások beruházási aktivitása nőtt meg, a kis- és mikrovállalkozások beruházásainak volumene csak csekély ütemben nőtt. Továbbra is jellemző maradt a vállalati kör alacsony beruházási hajlandósága, amely a középvállalkozások kivételével még csökkent is. Elemzésünk azt tárta fel, hogy a mikrovállalkozások esetében is összetettebb a helyzet. A kisadózó vállalkozások tételes adója (KATA) alá tartozó vállalkozások ellenősztönöztek abban, hogy vállalkozásukat méretét beruházások révén a KATA-ra való jogosultság szintje fölé növeljék, míg az ebbe a körbe nem tartozó mikrovállalkozások érdekeltek tevékenységük célszerű mértékű bővítésében. Ezt támasztja alá, hogy a kisvállalkozás kategóriájába tartozó vállalkozások száma is dinamikus emelkedett az elemzett időszakban, ami elsősorban az által valószínűsíthető, hogy a mikrovállalkozások átlépték az e kategória kritériumaként meghatározott létszám és árbevétel korlátokat.

A kkv-k által létrehozott bruttó hozzáadott érték az elemzett időszakban a teljes vállalkozói kör átlagánál gyorsabban nőtt. Ennek következtében a bruttó hozzáadott értékhez való hozzájárulásuk is emelkedett a 2013. évi 44,3 %-ról 2018-re 45,7%-ra. Mindez úgy következett be, hogy eközben a foglalkoztatásban viszont csökkent a kkv-k részaránya, a 2013. évi 68,4%-ról, 2018-ra 64,9 %-ra. A két arányszám ellentétes irányú változása azt jelenti, hogy a kkv-k csökkenteni tudták relatív termelékenységi elmaradásukat, hatékonyságuk növekedett. A számszerűen kimutatott hatékonyságjavulás mögött minden bizonnyal jelentős kifehéredési hatás is meghúzódik. Ezt egyfelől az valószínűsíti, hogyha a gazdasági növekedés egészéhez – bizonyítottan – hozzájárult a kifehéredés, akkor a kkv szektor átlagost meghaladó növekedésében is szerepet kellett játszania a kifehéredésnek. Másfelől, a kkv-ban a termelékenység annak ellenére nőtt az átlagosnál gyorsabban, hogy a beruházások dinamikája az átlagosnál alacsonyabb volt. Következésképpen a kkv-k relatív termelékenységi hátrányának mérséklődését a beruházásokon kívüli tényezők, köztük – minden bizonnyal – a kifehéredési hatások okozták. A jelentős kifehéredési hatást valószínűsíti az is, hogy az Európai Unió 28 tagállamának átlagában a kkv szektor termelékenységi hátrányának mérséklődése nem volt megfigyelhető, azaz a magyar változások nem valami általános, technológiai trendváltásnak a következményei.

A kkv szektoron belül szintén a relatív termelékenységi különbségek mérséklődésének lehetünk tanúi. A termelékenység átlagosan a legnagyobb mértékben a mikrovállalkozások körében nőtt, őket követték a kisvállalkozások, míg a középvállalkozások esetében az átlaghoz képest nem nőtt gyorsabban a termelékenység. Ez a rangsor éppen ellentétes a beruházások volumennövekedésének a dinamikájával. Ez ismét a kifehéredési hatások masszív jelenlétére utal. Mindez nem meglepő, hiszen nyilvánvaló, hogy nagyobb kifehéredési hatás ott jelentkezik, ahol korábban a szürkegazdaság terjedelme nagyobb volt. A kisvállalkozások érzékenyebbek az adócsökkentésekre is, valamint a munkaerőpiac feszesebbé válása is arra készítette őket, hogy a legális jövedelmek növelésével próbálják megtartani a dolgozóikat.

A kisvállalkozásoknak nyújtott hiteleknek a kifehéredésben játszott szerepe nem számszerűsíthető. Ugyanakkor a hitelfelvétel önmagában is hozzájárul a kifehéredéshez, hiszen a hitelképességhez a vállalkozásnak legális jövedelemmel kell rendelkeznie, és hitelei biztonságos visszafizetéséhez is bővülő legális bevételekre van szüksége. A legális gazdaságban boldogulni akaró kisvállalkozó azonban szembetalálja magát a nagyobb vállalkozások versenyelőnyével. Ezért létfontosságú, hogy ebben a fázisban is hozzájusson a versenyképessége fokozását lehetővé tevő, túlzott kockázatot nem jelentő (például fix kamatozású) hitelekhez.

Az elméleti összefüggések és az empirikus adatok is azt mutatják, hogy az ilyen hitelezés támogatása megtérülő befektetés az állam számára is. Indokolt ezért az ilyen konstrukciók fenntartása, illetve bővítése.

A szürkegazdaságnak leginkább kitett két nemzetgazdasági ág, a mezőgazdaság és az építőipar kisvállalkozásainak nyújtott hitelek elemzése arra mutatott rá, hogy a speciális hitelezési konstrukciók révén a mezőgazdasági kisvállalkozások hitelfelvétele is dinamizálódott. Ennek eredményeként jelentősen nőtt a beruházási aktivitásuk is. Ugyanakkor a mezőgazdaság éves termelésének alakulása az időjárás és egyéb tényezők következtében nagyon hullámzó volt. Így nem lehetett egy egyenes vonalú tendenciát meghatározni a hitelezés felfutása és a termelés gyors növekedése között.

Az építőiparban is erőteljes konjunkturális ingadozások mutatkoztak a vizsgált időszakban. Ez leginkább az ágazatban működő mikrovállalkozásokat érintette, amelyek tömegesen szűntek meg a 2016-os ágazati visszaesés következtében. Érdekes, hogy 2014-től kezdve a konjunktúra (és a kedvező adózási formák) hatására elsősorban az önálló vállalkozók száma nőtt meg. Ők ugyanakkor nagy hiteleket többnyire nem vesznek fel, hanem szakértelmükkel vesznek részt más vállalkozások tevékenységében. Mindez nem kedvezett sem a szektor kifehérítésének sem pedig a nagyon komoly hitelekkel ösztönzött kereslet és a hitelezésre alig támaszkodó kínálat egyensúlyba kerülésének. A bankok sem szívesen hiteleznek a viszonylag nagy csődkockázattal jellemezhető építőipari vállalkozásoknak. Következésképpen az építőiparban még tág tere van annak, hogy – a mezőgazdasághoz hasonló – célzott hitelezéssel ösztönözzék az építőipari kisvállalkozások tevékenységének további kifehéredését.

A kedvezményes adózási formák és a kisvállalkozások hitelezése kapcsolatának elemzése alapján az alábbi összefüggések mutatkoztak:

- A KIVA és a KATA alanyainak száma 2013 óta jelentősen – a KATA több mint négyszeresére, a KIVA ötszörösére – nőtt, a 2019. évben összesen közel négyszázezeren választották e két adónemet.
- A kkv-k közül a KATÁ-t választó vállalkozások aránya 2018-ra meghaladta a 40%-ot, mivel a kkv-k túlnyomó részét alkotó mikrovállalkozások (95%) nagyobb része – a számukra kedvező és egyszerűen teljesíthető adózási és adminisztrációs feltételeknek köszönhetően – a KATA szerint adózik.
- Az egy vállalkozásra jutó adóbefizetés összege nem vagy csak szerény mértékben emelkedett, azt nem a tényleges gazdasági tevékenység, hanem a szabályozás változása befolyásolta elsősorban.
- A KATA-t választó vállalkozások nem érdekeltek abban, hogy tevékenységük méretének növekedése miatt elveszítsék a KATA szerinti adózásra való jogosultságukat, mert a marginális adónövekedés a KATA és a KIVA, illetve a TAO között igen számottevő.

AZ ELEMZÉS CÉLJA ÉS MÓDSZERE

Az elemzés a projekttervben meghatározott célja annak bemutatása, hogy a kisvállalkozások hitelfelvétele miként járulhatott hozzá a gazdaság kifehéritéséhez, illetve, hogy a kisvállalkozások szürkegazdaságban végzett tevékenysége mennyiben lehet akadálya a hitelfelvétel dinamikus bővülésének. A feltárt összefüggések alapján az elemzés következtet a kisvállalkozások hitelfelvételének ösztönzésére, ennek pozitív költségvetési hatására.

A kisvállalkozások hitelezésének a gazdaság kifehéritésére gyakorolt hatását a következő logika mentén elemeztük:

- bővült-e a kisvállalkozások hitelfelvétele az elemzett időszakban (2013 -2018 között)?
- a hitelezéssel összefüggésben nőtt-e a kisvállalkozások beruházásai?
- a hitelezéssel, a beruházásokkal és egyéb tényezőkkel összefüggésben bővült-e a kisvállalkozásoknak a termelése (elsősorban az általuk létrehozott bruttó hozzáadott érték)?
- javult-e a kisvállalkozások gazdálkodásának hatékonysága (elsősorban termelékenység)?

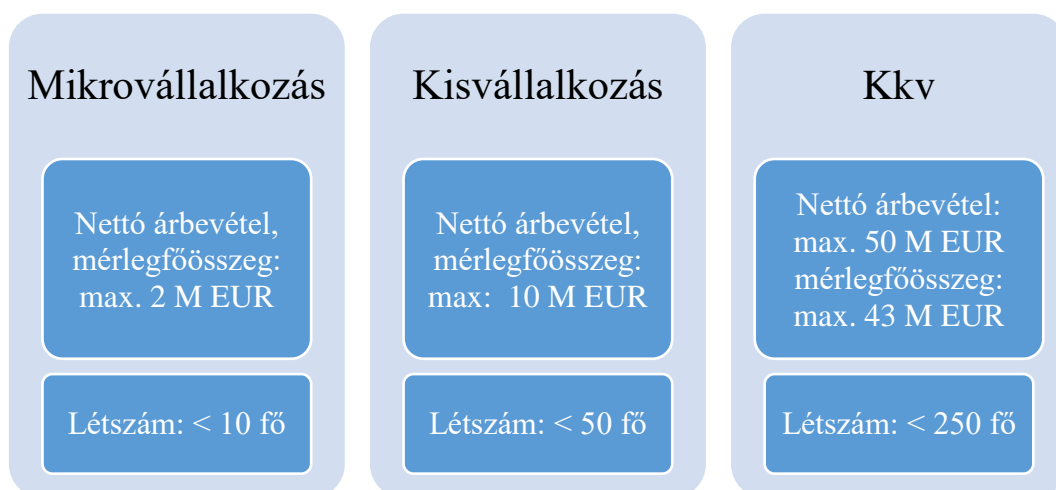
Tekintettel arra, hogy más elemzések egyértelműen arra világítottak rá, hogy a magyar gazdaság 2013. év utáni gazdasági növekedéséhez a kifehérités jelentősen hozzájárult, joggal feltételezzük azt, hogy a kifehérités megmutatkozott a kisvállalkozások körében is, ha a kisvállalkozások termelésének, termelékenységének növekedése nem maradt el az országos átlagtól.

Azt a kérdéskört, hogy a kisvállalkozások szürkegazdaságban végzett tevékenysége mennyiben lehet akadálya a hitelfelvétel dinamikus bővülésének, két metszetben vizsgáltuk. Egyrészt áttekintettük, hogy a szürkegazdaság tekintetében a legérzékenyebbnek tartott mezőgazdaságban és építőiparban miként alakult a kisvállalkozások hitelfelvétele, és ennek nyomán dinamikusan bővült-e legális gazdasági tevékenysége. Másrészt azt vizsgáltuk meg, hogy a jogszabályban meghatározott méretnagyság alatti kisvállalkozások által alkalmazható kedvező adózási formák nem jelentenek-e ellentétet a növekedéssel, és így az ezt segítő hitelfelvétellel szemben.

A kisvállalkozások körét a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény által meghatározott kategóriák alapján határoltuk be, mivel mind a magyar, mind az Európai Unió statisztika rendszere az ott megfogalmazott kategóriákat, és kategória határokat alkalmazza. Ezeket az 1. számú ábra szemlélteti.

1. ábra

A kkv-k besorolására vonatkozó nettó árbevétel, mérlegfőösszeg és létszámkritériumok

Forrás: ÁSZ szerkesztés a 2004. évi XXXIV. törvény alapján

Nem minősül kkv-nak az a vállalkozás, amelyben az állam vagy az önkormányzat közvetlen vagy közvetett tulajdoni részesedése külön-külön vagy együttesen - eléri vagy meghaladja a 25 %-ot. 2014-től az őstermelők és családi gazdaságok is bekerültek a mikro-, kis- és közepes vállalkozások kategóriába.

Néhány statisztika csak a kkv-k teljes körére állt rendelkezésre. Ha azonban a statisztikai adatok megengedték, akkor külön-külön elemeztük a kisvállalkozásokra és a mikrovállalkozásokra vonatkozó trendeket, összefüggéseket.

A projekt nyilvánosan elérhető szakirodalom és adatok (elsősorban az MNB honlapján elérhető adatok, illetve az ITM, a KSH, a NAV által közzétett releváns adatok) felhasználásával készült.

Az elemzés statisztikai módszerekkel (grafikus ábrázolás, idősorok elemzése, összetétel változásának indexei, nemzetközi összehasonlítás) mutatta be a kisvállalkozások hitelállományának (változásának, összetételének) alakulását és a trendek és egyéb összefüggések elemzése alapján vont le következtetéseket. Jogszabályok elemzésével, illetve a szabályokat bemutató szakirodalom és banki tájékoztatók alapján értékelt a kisvállalkozások hitelezésének gyakorlatát, feltételeit. Statisztikai adatok és módszerek segítségével mutatta be azok hatását. A statisztikai elemzések és a szakirodalom áttekintése alapján következtetéseket vont le hitelezés ösztönzésének kívánatos irányára nézve.

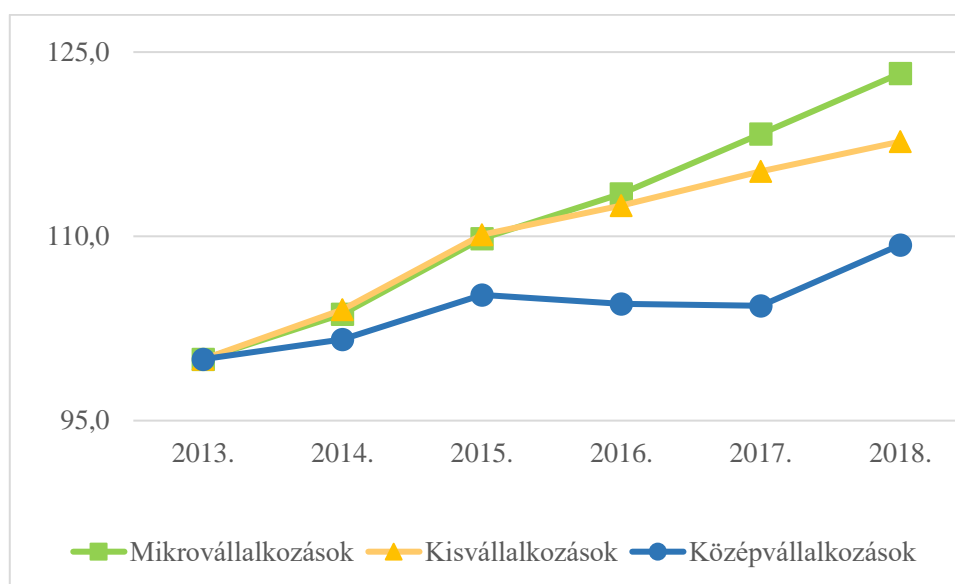
A gazdaság kifehéritése alatt azokat a kormányzati intézkedéseket értjük, melyek a legálisan adózók számára, az adózás alapját képező bevallott jövedelemnek és bértömegnek a növelésére törekszenek, de az adóbefizetés volumenének növelése mellett lehetőséget biztosítanak az egyes adózókra eső adóteher csökkentésére. A gazdaság fehéritése az adómorál szintjének emelkedését is okozza. (Varga, 2017) A gazdaság kifehéredésének pedig azt a folyamatot tekintjük, amelynek eredményeként a vállalkozások gazdasági tevékenységük egyre teljesebb köre után fizetik meg a közterheket, és teszik tevékenységüket a statisztikailag megragadható, formális gazdaság részévé.

1. A KKV-K HITELEZÉSÉNEK ALAKULÁSA ÉS HATÁSA A GAZDASÁGI TELJESÍTMÉNYÜKRE

A magyar gazdaságban a mikro-, kis- és középvállalkozások – összefoglaló rövidítéssel: kkv-k – jelentős szerepet töltenek be: a munkavállalók több mint kétharmadát foglalkoztatják, a hozzáadott érték több mint felét állítják elő. Az államnak érdeke a kkv-k erősítése, amit leginkább az üzleti és szabályozási környezet alakítása, a finanszírozási források szélesítése, a munkaerő képzése és az innováció támogatása révén tud elérni. A mikro-, a kis- és a középvállalkozások számának a 2013. év adatahoz képesti változását a 2. ábra mutatja. Az ábrából látható, hogy a kkv-k túlnyomó részét (70%-át) kitevő mikrovállalkozások száma növekedett a legdinamikusabban. A kisvállalkozások száma szintén folyamatosan emelkedett. 2018-ban nőtt a középvállalkozások száma is, a megelőző időszakok kismértékű csökkenésével szemben.

2. ábra

A mikro-, kis-, és középvállalatok számának változása a 2013-2018. évek időszakában (2013=100%)

Forrás: KSH STADAT_3_2_9i adatai alapján ÁSZ szerkesztés

A modern gazdaságok alapvető finanszírozási forrásai a hitelek, a vállalkozások többsége nélkülük nem volna képes a működésre, fejlődésre. A hitelek fontosak a beruházások finanszírozása szempontjából is. A gazdasági összteljesítményét hátrányosan befolyásolja a nem megfelelő hitelallokáció, a hitelezésben a kkv-k háttérbe szorulása.

1.1. A vállalati és a kkv hitelezés alakulása (2013-2018)

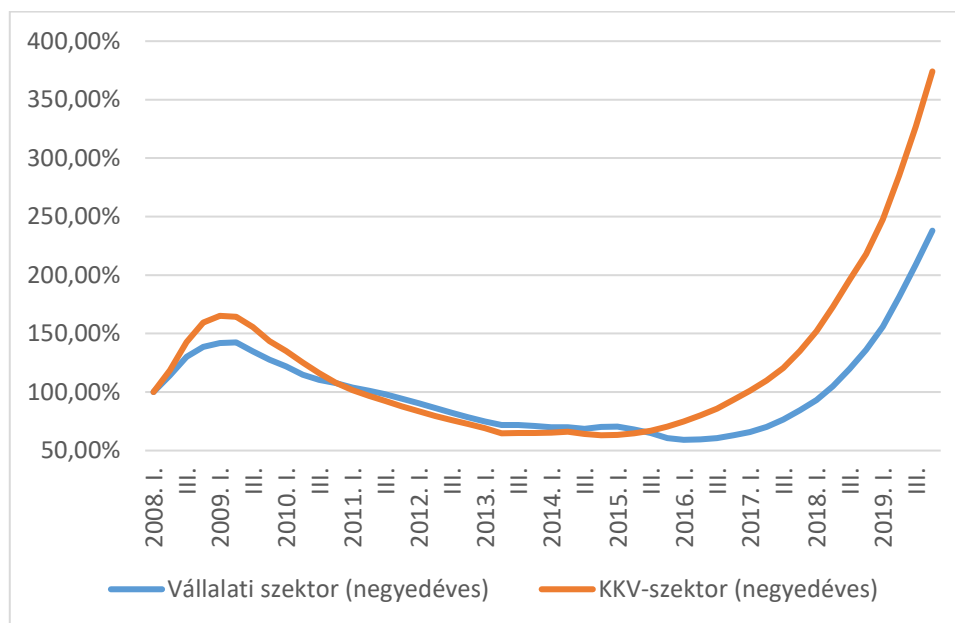
A külső finanszírozási lehetőségek beszűkülésére a gazdasági társaságok beruházásaik, illetve K+F+I tevékenységük elhalasztásával vagy csökkentésével reagálhatnak, illetve a forráshiány okozhatja a vállalatfelvásárlások elmaradását, mely a kkv-k esetében a hatékonyabb vállalatméret kialakulását hátráltatja. (Balog, 2018) Ebből következik, hogy a hitelezési aktivitás a beruházások, a munkahelyteremtések, az innováció finanszírozásán keresztül hozzájárul a gazdaság bővüléséhez, mely az adóbevételek növekedését, a gazdaság fehéredését eredményezi a központi költségvetésben.

Az elmúlt években több változás is történt a kkv-k finanszírozásában – kamatsökkentés, hitelfeltételek enyhítése –, melyek következtében a belföldi bankrendszeren keresztül felvett hitelek jelentősége megnőtt a kkv-szektor finanszírozásában, mind a beruházási, mind pedig a működéshez szükséges folyószámlahitelek

esetében. (KSH, 2018b) Európai uniós összehasonlításban ugyanakkor – a folyószámlahitelektől és a támogatott hitelektől eltekintve – a magyar kkv-k veszik igénybe legritkábban a piaci alapon nyújtott banki hiteleket. (ITM, 2019)

1. ábra

A teljes vállalati és a kkv-szektor hitelállományának évi növekedési üteme (%) (2008-2019)

Forrás: MNB (2020a) alapján ÁSZ szerkesztés

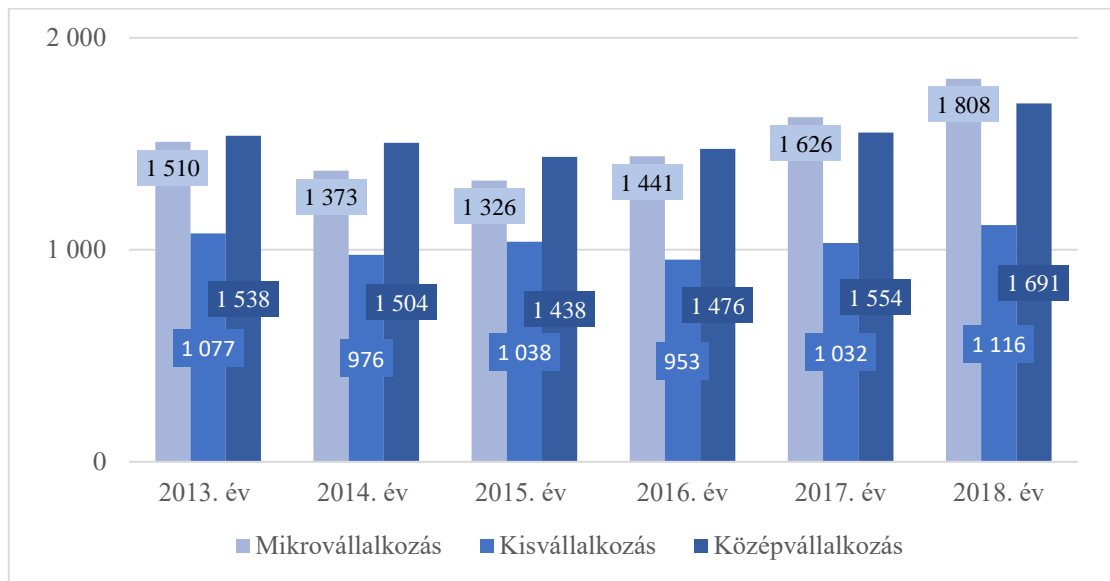
A Magyar Nemzeti Bank (MNB) hitelezési folyamatokról szóló jelentései alapján megállapítható, hogy a kkv-szektor hitelállománya a pénzügyi válság begyűrűzésnek következtében 2009-ben – egy év alatt – közel a negyedével esett vissza, a csökkenés nagyobb mértékű volt, mint a teljes vállalati szektorban mért csökkenés. 2010-től lassabb ütemben, de tovább csökkent mind a kkv mind pedig a teljes vállalati hitelállomány. 2013 első félévét követően 2014. II. negyedévéig növekedett, majd egy kismértékű, fél éves csökkenés után tartós növekedésnek indult, és 2016-ban elérte a fenntartható gazdasági növekedést támogató 5-10 százalékos növekedési sávot, majd tovább növekedett és 2018-2019-ben a 10-15 százalékos sávban mozgott. (3. ábra)

A nagyvállalati hitelállomány a 2018. év végén 7831 milliárd forint volt, az állomány közel 900 milliárd forintos növekedése 2018-ban európai uniós összehasonlításban is az egyik legmagasabbnak számított. (KSH, 2018b) A növekedés kissé lassuló ütemben 2019-ben is folytatódott, melynek következtében a teljes vállalati hitelállomány meghaladta a 8000 milliárd forintot, mely tízéves csúcst jelentett. (MFB, 2019)

A kkv-k hitelállománya 2013-ról 2018. év végére 11,2 %-kal 4614,9 milliárd forintra bővült. A kkv-szektoron belüli hitelvolumen arány 2018-ban a 2013. évi adatokhoz képest a kisvállalkozások esetében kismértékben – 61,7%-ról 58,9%-ra – mérséklődött, a középvállalkozások részaránya 36,6 %-ra csökkent, míg a mikrovállalkozások (az önálló vállalkozókkal együtt) hitelállományának aránya 1,2 százalékponttal növekedett a KKV szektoron belül, vagyis a legkisebb cégek tudták a legnagyobb arányban növelni hitelállományukat. (4. ábra)

2. ábra

A kkv-k év végi hitelállományának alakulása méret szerinti megoszlásban (Mrd Ft) (2013-2018)³

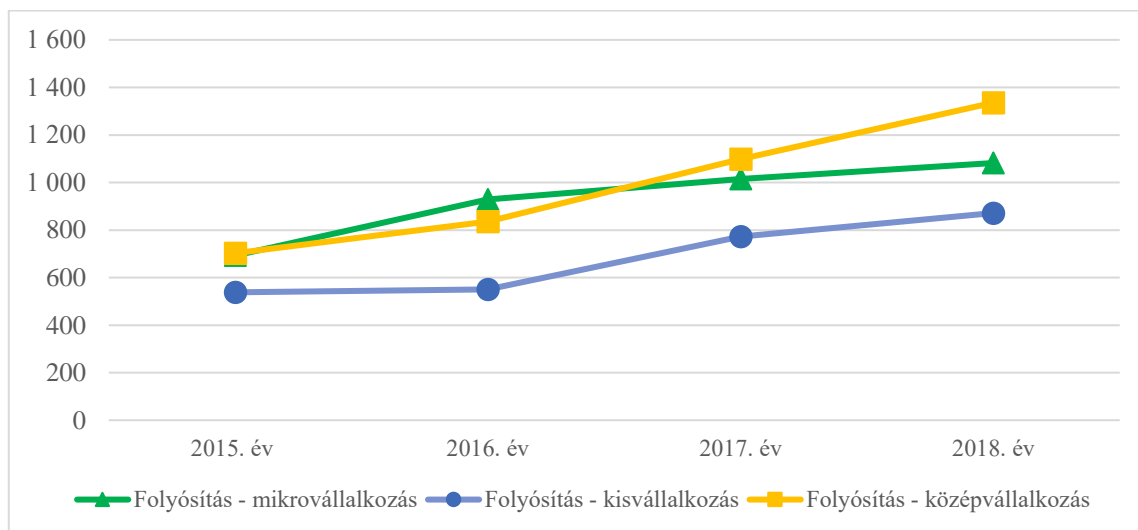

Forrás: MNB (2018b) és (2020b) adatai alapján ÁSZ szerkesztés

Az 5. ábra a kkv-szektor számára folyósított hitelek alakulását a vállalkozások mérete szerint mutatja be. A 2013-2018-ban a kkv-szektorban folyósított 17,6 ezer milliárd forint 37,7%-át a középvállalkozások, 27,5%-át a kisvállalkozások, és 34,7%-át a mikrovállalkozások, ill. önálló vállalkozók vették fel.)

3. ábra

A kkv-szektor számára folyósított hitelek alakulása 2015 és 2018 között⁴ a vállalkozások mérete szerint (Mrd Ft)

Forrás: MNB (2020b) adatai alapján ÁSZ szerkesztés

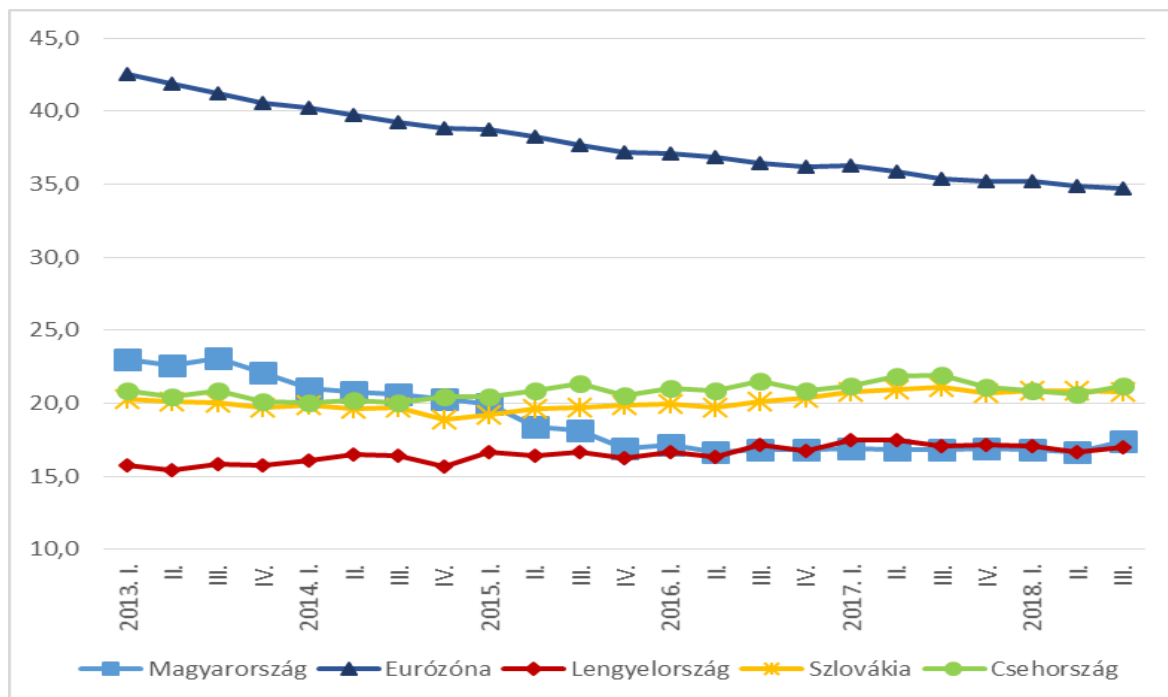
³ A mikrovállalkozások adata 2015-2018 vonatkozásában tartalmazza az egyéni vállalkozások hitelállományi adatait, ami az időszakban átlagosan nyolc százalék volt.

⁴ Az MNB 2015-től új módszertan alapján mutatta be a hitelfolyósításokat, emiatt azok az előző időszaki adatokkal nem összehasonlíthatók. A mikrovállalkozások adata 2015-2018 vonatkozásában tartalmazza az egyéni vállalkozások hitelállományi adatait, ami az átlagosan nyolc százalék volt.

A kkv-szektor hitelállományának bővülése mellett azonban továbbra is elmondható, hogy a kkv hitelek GDP-hez viszonyított aránya elmarad más uniós országokétól (lásd 6. ábra), melynek legfőbb oka, hogy sok magyar vállalkozás a visszautasítástól tartva nem is igényel hitelt. (MFB, 2018)

4. ábra

Kkv hitelállománya a GDP arányában néhány európai uniós országban (%) (2013-2018)

Forrás: MNB (2019b) adatai alapján ÁSZ szerkesztés

A kkv-k hitelezésében továbbra is probléma maradt, hogy a bankok bizonyos üzletméret alatti vállalkozások – elsősorban a mikrovállalkozások – beruházásait csak részben, illetve magas költségek mellett finanszírozzák. (ITM, 2019)

A magyarországi bankoknál a MNB által lefolytatott hitelezési felmérés alapján az elemzett időszakban mind a nagy- és közepes vállalatok, mind a kis- és mikrovállalkozások hitelhez jutásának feltételei enyhültek. Különösen a kis- és mikrovállalatok számára alakult kedvezően a hitelkörnyezet, mely az általános gazdasági kilátások javulása és a bankok megfelelő likviditási helyzete mellett az MNB kkv-eknek szóló programjaira vezethető vissza. (7. ábra, a negatív érték enyhítést mutat)

Hitelezési feltételek⁵ változása a kis- és mikrovállalatok részszegezésében (%) (2013-2018)

Forrás: MNB (2020a) adatai alapján ÁSZ szerkesztés

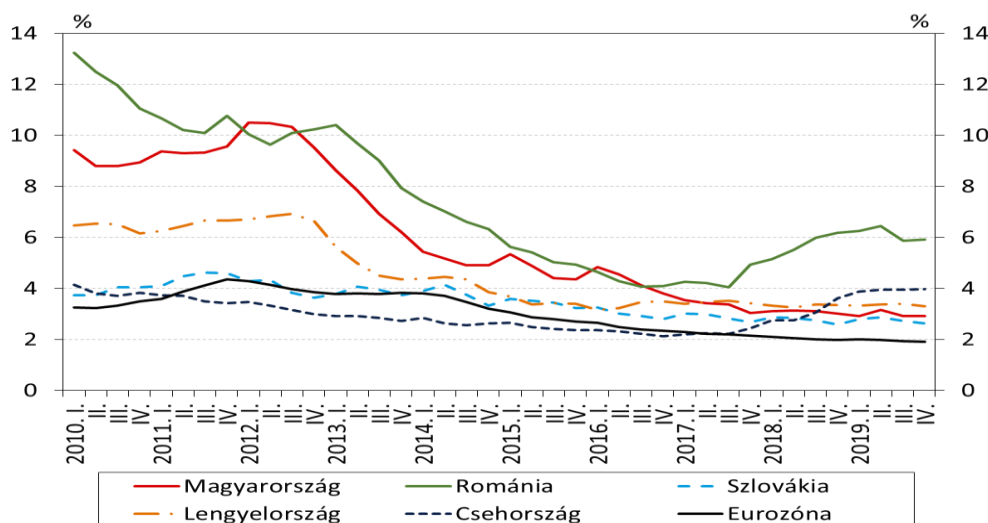
Az elemzett időszakban a hitelfeltételek közül a minimálisan megkövetelt hitelképességi szint változott a legkevésbé, 2013-2014. években enyhült, 2015. óta azonban a bankok összességében nem változtattak rajta. A hitelkamat és a forrásköltségek közötti felár kedvezően alakult, azonban a kockázatos hitelek felára 2014-ben növekedett, a többi évben csökkent, összességében ez a feltétel is enyhült az elemzett időszak alatt. A hitelek maximális futamideje 2013. III. negyedévtől 2015. év végéig növekedett, 2016-ban nem változott, majd 2017-től ismét enyhítettek rajta a bankok, a hitelek összege ezzel párhuzamosan növekedett. A fedezeti követelmények is összességében enyhültek a 2013-2018. időszakban.

A vállalati szegezésben 2019. második félévében a hitelintézetek részéről a hitelezési feltételekben sem enyhítés, sem szigorítás nem volt tapasztalható, összességében nem változtak.

2013-ban a kkv-k - a korábbi évekhez képest - a banki hitelekhez való hozzáférés javulásáról, ugyanakkor drágulásáról számoltak be. A bankok az 1 millió euró alatti hiteleket, amelyek célcsoportja a kis- és középvállalkozások voltak, az EU más országaihoz képest magasabb kamattal, illetve kamatfelárral kínálták (8. ábra), és az elutasított hitelkérelmek aránya - a korábbi években tapasztalt csökkenés ellenére - még mindig magasabb volt Magyarországon, mint az EU egyéb tagállamaiban. (Európai Bizottság, 2014)

⁵ A hitelezési feltételeken belül megkülönböztetünk ár és nem ár jellegű feltételeket. A nem ár jellegű feltételek azt befolyásolják, hogyan alakul a bankok által hitelképesnek tartott ügyfelek köre, és azok milyen feltételek mellett juthatnak hitelhez. Az ár jellegű feltételek pedig azt mutatják, hogy a hitelképes ügyfelek milyen áron – a forrásköltség feletti felár, a kockázatos hiteleken lévő prémium, illetve a felszámolt díjak – juthatnak hitelhez.

Kamatok nemzetközi összehasonlítása hazai pénznyben nyújtott kisösszegű vállalati hiteleknél (2010-2019)

Forrás: MNB (2020a) 11. ábra

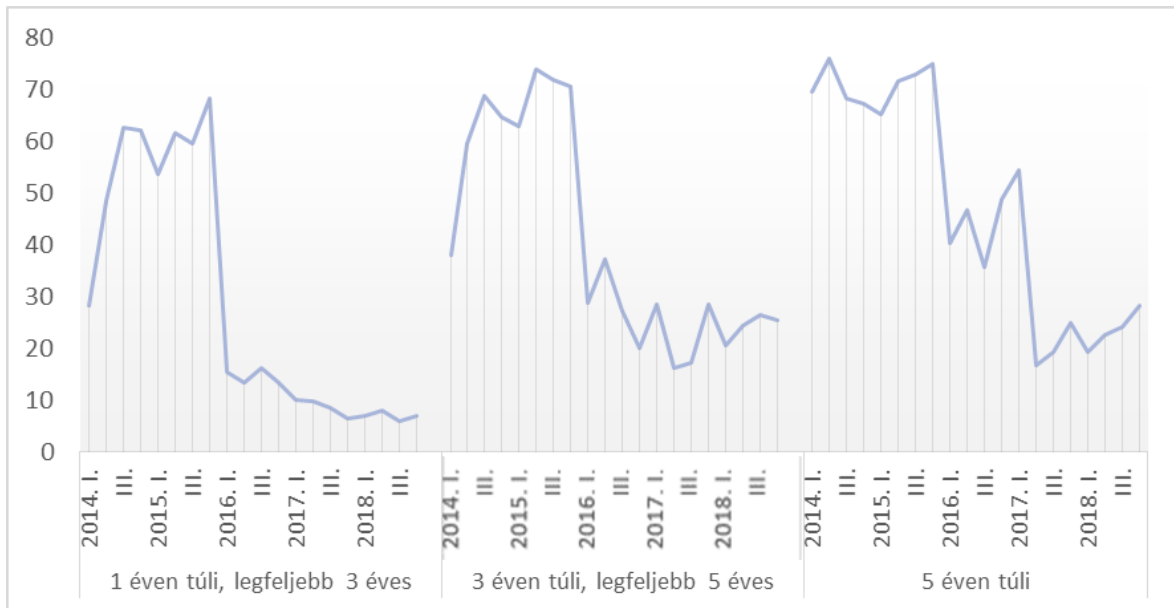
A vállalkozások kamatterhei is jelentősen csökkentek az elemzett időszakban. 2018-ra a forinthitelek és az euróhitelek kamata közötti 2009. évben fennálló 8-9 százalékpontos különbség minimalizálódott, és a kkv-k által jellemzően igénybe vett 1 millió euró alatti forinthitelre vonatkozó átlagkamattal 2,5 % körül alakult, mely az ötöde volt a 2009. év eleji értéknek (MNB (2020a)). A kkv-k belföldi hitelezésének bővítéséhez tehát alacsonyabb kamatokra, illetve a hitelhez jutás feltételeinek enyhítésére volt szükség.

A kkv-k számára elérhető kisösszegű, közép- és hosszú lejáratú, fix kamatozású hitelekre nagyobb lett volna az igény, mint amit a hitelpiac az utóbbi években biztosított. A Magyar Fejlesztési Bank Zrt (MFB) 2017-ben reprezentatív kérdőíves felmérést készített a hitelpiaci rés vonatkozásában. A felmérés célja az volt, hogy az előző egy évben szerzett forrásbevonási tapasztalatok és hitelfelvételi tervek alapján megbecsüljék a hitelpiacon mutatkozó finanszírozási rés nagyságát, aminek betöltése hozzájárul mind a vállalkozások versenyképességének javításához, mind pedig a gazdasági növekedéshez. A felmérés alapján a finanszírozási rés becsült nagysága a 2017. év végi vállalati hitelállomány 11,2%-át teszi ki, ami az MFB szerint 727 milliárd forintnak felel meg. A felmérés alapján a finanszírozási rést túlnyomó részt az okozza, hogy a „jó kilátással bíró”⁶ vállalkozások közel 85%-a be sem ment a bankba, mert úgy vélte nem kap hitelt. További finanszírozási rést okoz – a felmérés eredménye szerint –, hogy a vállalkozások közül, amelyek a bankokhoz fordultak, csak 14,3% kapta meg az általa igényelt hitel egy részét. A többi vállalkozás vagy nem fogadta el a hitelt (23,1%) a felajánlott feltételek miatt, vagy elutasították a hitelkérelmüket (62,5%). A rés a vállalkozások mérete alapján a kkv-kat 97%-ban érintette, melyből a mikrovállalkozások 69%-ot tettek ki. A felmérés szerint a szolgáltatások több mint felét, az ipar harmadát, illetve a mezőgazdaság 3,2%-át érintette. (MFB, 2018)

A 9. ábra adatai alapján látható, hogy a kisösszegű közép- és hosszú lejáratú, fix kamatozású hitelek aránya 2013-2015 években – azaz az MNB NHP program hiteleinek folyósításával egy időben – mutatott magas értéket, majd az NHP program kivezetésével párhuzamosan visszaesett, különösen az 1-3 éves futamidejű hitelek esetében. Az öt éven túli hitelek esetében a 2016. évi csökkenést követően 2017-2018-ban nőtt a fix kamatozású hitelek aránya. A fix kamatozású hitelek helyett 2016-tól a közép- és a hosszúlejáratú hitelek körében is teret nyertek a változó kamatozású hitelek.

⁶ Az MFB meghatározása szerint a „jó kilátással bíró” vállalatnak pozitív a saját tőkéje és a külföldi, illetve a belföldi piacán vagy mindkettőn stagnált, vagy legalább az egyikben nőtt a forgalom az előző tizenkét hónapban. Ilyennek értékelték a vállalatok 53,9%-át. (MFB, 2018)

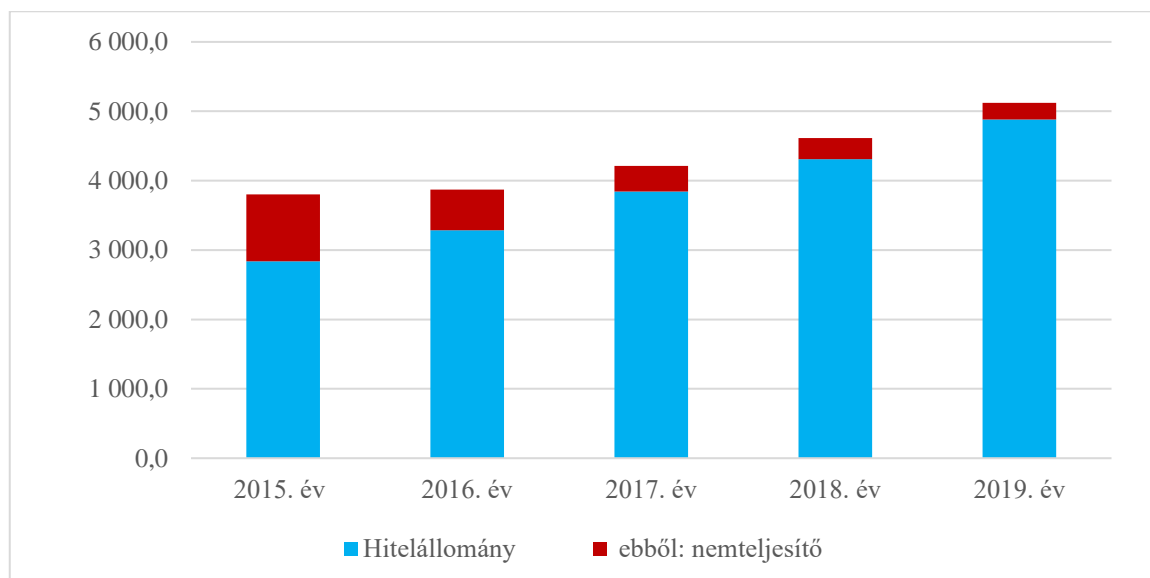
A fix kamatozású hitelek arányának alakulása futamidő szerint (%) (2014-2018)

Forrás: MNB (2019a) adatai alapján ÁSZ szerkesztés

A banki gyakorlatban a vállalat bedőlési (nemteljesítési) valószínűsége a hitelezési döntés egyik legfontosabb eleme, melyről az MNB 2016-ban hitelkockázati elemzést készített. (Banai et al., 2016) Az elemzés szerint a nemfizetés kockázatát az adós magasabb árbevétele, tőkeellátottsága, jövedelmezősége mellett a hitel hosszabb futamideje is csökkenti. A hosszú futamidejű hitelek tehát a hitelpiac keresleti oldalán alacsonyabb törlesztő részleteket, a kínálati oldalon alacsonyabb bedőlési kockázatot jelentenek, tényerésük azonban az állami támogatási programok nélkül mégsem számottevő. A kkv-k hitelállományának és azon belül a nemteljesítő állomány alakulását a 10. ábra mutatja. A kkv-k nemteljesítő hitelállomány aránya az összes kkv-s hitelállományán belül a 2015. évben 25% volt, a 2018. évben 7%-ra mérséklődött.

A kkv-k hitelállományának és a nemteljesítő állomány alakulása (Mrd Ft) (2015-2019)

Forrás: MNB (2020b) adatai alapján ÁSZ szerkesztés

Az állami szerepvállalás mellett kihelyezett hiteleknek azok a hitelek tekinthetők, ahol az állam refinanszírozáson, kamattámogatáson, kedvezményes garancián vagy a hitelfelvételhez kötődő tanácsadáson keresztül támogatást nyújt. 2010 és 2018 között a különböző kormányzati és jegybanki programok összesen mintegy 5000 milliárd forint kedvezményes hitel és tőkeforrással segítették a kkv-k finanszírozását. Az elemzett időszakban a magyar kkv-k számára elérhető támogatott hiteleket biztosítottak MNB Növekedési Hitelprogramja mellett a Széchenyi Hitelprogram, a Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítványon keresztül igénybe vehető Mikrohitel Program, az MFB támogatott hitelei, Magyar Export-Import Bank Zrt. kedvezményes exporthitelei. A kedvezményes hitelprogramok jellemzőit az 1. melléklet mutatja be.

Kkv-k hitelfelvételéhez kapcsolódó garanciaprogramok

A mikro-, kis- és középvállalkozások banki forrásokhoz jutását garanciaszervezetek által nyújtott készfizető kezességvállalással is támogatta az állam. Az MFB és az Eximbank mellett a Garantiqa Hitelgarancia Zrt., (Garantiqa) és a - mezőgazdaságra specializálódott - Agrár- Vállalkozási Hitelgarancia Alapítvány (AVHA) volt még jelentős szereplő. Ők az egyes hitelek legfeljebb 80 százalékig vállalhattak készfizető kezességet. A kezességvállalás maximális mértéke a Garantiqa esetében 250 millió forint, az AVHA esetében 200 millió forint volt, az állam az általuk vállalt kezesség 85 százalékáig viszontgaranciát biztosított. (Bokor-Fábián 2015)

A költségvetési törvényekben a pénzüzetek által nyújtott hitelekhez illetve készfizető kezességvállalásokhoz az állami kezesség- illetve garanciavállalásra az 1. táblázat szerinti összegek kerültek elkülönítésre.

1. táblázat

Állami kezesség- illetve garanciavállalás maximális összegei a költségvetési törvényekben (Mrd Ft)

	MFB ^{7*}	Eximbank	Garantiqa	AVHA
2013	600	350	550	105
2014	600	350	550	105
2015	750	350	550	140
2016	800	350	550	150
2017	800	350	550	190
2018	800	150	650	210

Forrás: Az egyes évek költségvetési törvényei alapján ÁSZ szerkesztés

A garanciaprogramok jelentőségét mutatja, hogy 2018 év végén a banki kkv hitelek 18%-ához államilag támogatott készfizető kezességvállalás kapcsolódott. (ITM, 2019)

1.2. A bővülő hitelezés hogyan hatott a kkv szektor beruházási aktivitására?

A banki közvetítés elmélyülése mellett, a túlzott hitelezési aktivitást el nem érő, széleskörű, valamint a futamidőt, a hitelcél és a pénznemet tekintve is „egészséges szerkezetű” hitelezéssel magasabb gazdasági növekedés érhető el. Az MNB számításai alapján 1 százalékkal nagyobb vállalati hitelállomány 0,2 százalékkal nagyobb GDP szintet okoz egy éven belül. (Fábián-Nagy, 2015) A hitelállomány növekedése akkor kiengesúlyozott, ha azzal párhuzamosan emelkednek a jövedelmek és a beruházások volumene. Az MFB 2017

⁷ Az MFB adatok nem tartalmazzák az operatív programokhoz kapcsolódó kezesség-, ill. garanciavállalásokat.

végén 700 milliárd forintra becsülte azt a hitelpiaci rést, amelynek betöltése javíthatná a cégek versenyképességét és hozzájárulna a gazdasági növekedéshez. (MFB, 2018)

A fenntartható hitelezéssel olyan, a gazdasági növekedést támogató beruházások valósulhatnak meg, melyekre a megfelelő források hiányában nem kerülne sor. A túlzott hitelezési aktivitás révén azonban sok kockázatos és improduktív beruházást is finanszírozhatnak a bankok. (Mérő, 2015)

A beruházások értékének növelése a gazdasági növekedés szempontjából fontos tényező. A kkv-k által végzett beruházások értékének alakulását és arányát az összes vállalkozáson belül a 2. táblázat mutatja.

2. táblázat

A kkv-k által megvalósított nemzetgazdasági beruházások értéke és aránya a vállalkozások összes beruházásához képest (2013-ban és 2018-ban)

Méret	2013.		2018.	
	Mrd Ft	Összes vállalkozás %a	Mrd Ft	Összes vállalkozás %a
Mikrovállalkozások	277	8,6	338	5,6
Kisvállalkozások	410	12,7	590	9,8
Középvállalkozások	460	14,2	894	14,8
Kkv-k összesen	1 147	35,5	1 822	30,2

Forrás: KSH (2015) és (2018b) adatok alapján ÁSZ szerkesztés

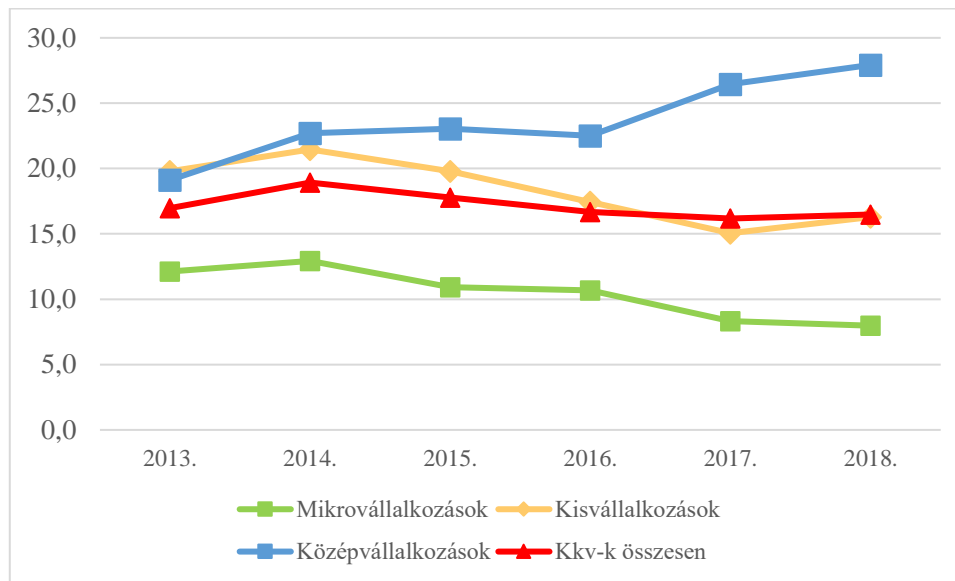
A kkv-k által megvalósított nemzetgazdasági beruházások értéke a 2013. évi 1147 milliárd forintról a 2018. évre 675 milliárd forintra, csaknem 60%-kal nőtt. Azonban az összes vállalkozás által megvalósított beruházásokhoz való hozzájárulása a 2013. évi 35,5%-ról a 2018. évre 30,2%-ra csökkent.

A 2013. évben a beruházások legnagyobb részét – a szektoron belül – a középvállalkozások valósították meg. A 2013. évben az összes vállalkozás által megvalósított fejlesztésekhez 14,2%-kal (460 milliárd forinttal) járult hozzá. A 2018. évben a középvállalkozások beruházásának értéke csaknem kétszeresére nőtt a 2013. évhez képest (94,4%), azonban az összes vállalkozás beruházásainak csak a 14,8%-át tette ki, így a hozzájárulási arányában alig haladta meg a 2013-as szintet. Ennek oka, hogy a nagyvállalkozások által megvalósított nemzetgazdasági beruházások értéke az időszakban több mint duplájára nőtt, a 2013. évben 2084 milliárd forintot, a 2018. évben 4211 milliárd forintot tett ki.

A kkv-k alacsony hozzájárulása a nemzetgazdasági beruházások értékéhez a szektor alacsony beruházási hajlandóságával magyarázható, illetve azzal, hogy e kör a megtermelt értéknek általában csak alacsonyabb hányadát forgatja vissza gazdasági tevékenységébe. A kkv szektort tevékenységi struktúráját tekintve nagobbrészt kis tőkeigényű ártermelő és alacsonyabb beruházás igényű szolgáltatási ágak alkotják. Kevés köztük az ipari tevékenységet végző szervezet, mivel azoknak általában nagy a tőke- és humán erőforrás-igényük, illetve a tevékenység végzéséhez, fejlesztéséhez jelentős erőforrás-befektetés szükséges. Ezen túlmenően a tőkepiacokon is hátrányosabb helyzetben vannak, mint a nagyvállalatok, akik hozzájuk képest jelentős kapcsolati hálóval rendelkeznek e téren. (KSH, 2017)

A kkv-k beruházási hajlandósága beruházások értékének és a bruttó hozzáadott érték hányadosaként mérhető, azt mutatja meg, hogy a kkv-k az előállított bruttó hozzáadott értékből mennyit fordítottak beruházásra az időszakban. A kkv-k beruházási hajlandósága a 11. ábra szerint alakult.

A kkv-k beruházási hajlandóságának alakulása (2013-2018), az előző év százalékában (%)

Forrás: KSH (2015), (2016), (2017), (2018b) adatai alapján ÁSZ szerkesztés

Látható, hogy a kkv-k legnagyobb részét alkotó mikrovállalkozások alapvetően alacsony beruházási hajlandósága az időszakban – a 2014. év kivételével – csökkent, a 2017. és a 2018. évben nem érte el a tíz százalékot. A mikrovállalkozások nagyobb része egy főt foglalkoztató vállalkozás, amelyeknek alapvető célja a vállalkozó megélhetésének biztosítása. Általában alacsony tőkével rendelkeznek és nem érdekeltek a vállalkozás fejlesztésében. Ennek egyik oka az lehet, hogy az általuk választott adónemek jellemzően nem ösztönzik erre őket (vállalkozói szja, KATA), erre az elemzés a későbbiekben kitér. Alulteljesítésük a kkv-kon belüli jelentős arányuk miatt a kkv-k összesített teljesítményét is lerontotta.

A kisvállalkozásokra is igaz, hogy az általuk előállított bruttó hozzáadott értéknek csak kis hányadát fordították fejlesztésre, sőt beruházási hajlandóságuk 2014 és 2017 között csökkent is. Ugyanakkor az időszak végén már érzékelhető a hitelprogramok és az adómérték csökkenés kedvező hatása, a mutató a 2018-ban egy százalékponttal emelkedett.

A középvállalkozások beruházási hajlandósága az időszak végére jelentős emelkedést mutatott. 2016-ig alig haladta meg a 20%-ot, az időszak végére azonban köszönhetően a főleg 2017. évhez köthető kedvező hatásoknak megközelítette a 30%-ot.

A kis- és középvállalkozások beruházási hajlandósága 2014 és 2018 közötti időszakban a hitelprogramoknak és az adómérték csökkenésének köszönhetően alakulhatott kedvezően.

1.3. A bővülő hitelezés milyen mértékben járult hozzá a kkv-k termelésének és termelékenységének emelkedéséhez?

A kkv-k összes vállalkozáson belüli arányát, a számuk, a foglalkoztatás és az előállított bruttó hozzáadott érték tekintetében a 3. táblázat mutatja be a 2013. és a 2018. években.

2013-ban a kkv-k az alkalmazottak 68,4%-át foglalkoztatták, a hozzáadott értéknek (44,3%-át állították elő. 2018-ban a kkv-k aránya a foglalkoztatáson belül 64,9%-ra csökkent. Ugyanakkor a bruttó hozzáadott értékhez való hozzájárulásuk aránya 45,7%-ra nőtt, ami a kkv-szektor hatékonyságának növekedését jelzi. A kkv-szektoron belül a vállalkozások számát tekintve mindkét időszakban a mikrovállalkozások domináltak. A mikrovállalkozások részesedése a foglalkoztatásban 2013-ban 36,7, 2018-ban 34,9% volt, a bruttó hozzáadott érték előállításához 2013-ban 15%-kal, 2018-ban 17,5%kal járultak hozzá. A kisvállalkozások részaránya a foglalkoztatásban szintén csökkent, 2013-ban 17,8, 2018-ban 17,7%-ot tett ki, a hozzáadott értékhez

való hozzájárulásuk viszont a 2013. évi 13,6%-hoz képest két százalékponttal nőtt. A középvállalkozások részesedése mindkét kategória esetében csökkent a 2018. évre.

3. táblázat

A kkv-k aránya (%) az összes vállalkozáson belül néhány jellemző adataik tekintetében (2013. és 2018. év)

Méret	Vállalkozások száma		Foglalkoztatottak száma		Hozzáadott érték	
	2013.	2018.	2013.	2018.	2013.	2018.
Mikrovállalkozások	93,6	93,8	36,7	34,9	15	17,5
Kisvállalkozások	4,7	4,5	17,8	17,7	13,6	15
Középvállalkozások	0,8	0,7	13,9	12,2	15,8	13,2
Kkv-k összesen	99,1	99,1	68,4	64,9	44,4	45,7

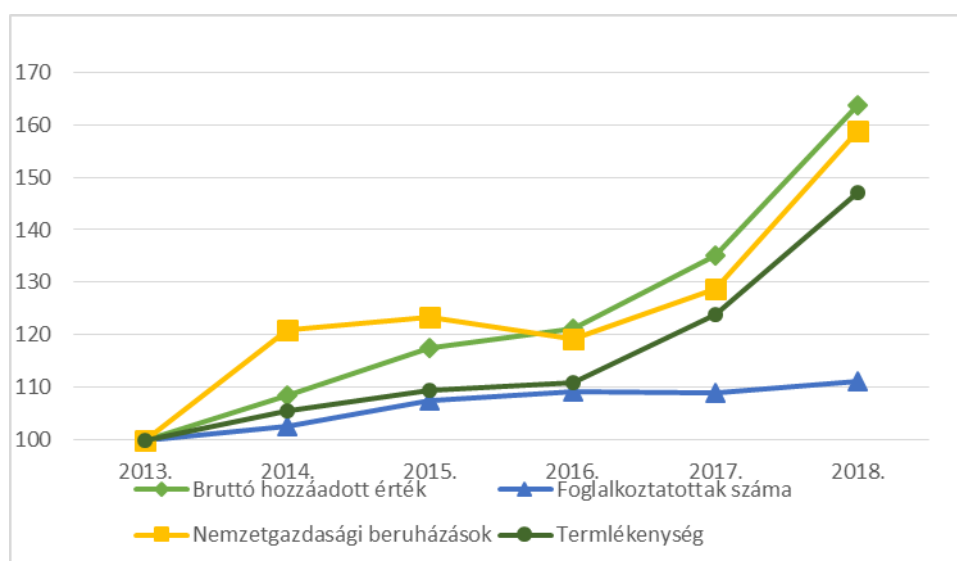
Forrás: KSH STADAT_3_2_9i alapján ÁSZ szerkesztés

A kkv-k versenyképessége európai uniós összehasonlításban is javult. Az Európai Bizottság éves kiadványai alapján a kkv-k által foglalkoztatottak arányának magyar adata 2013-ban 3,9, 2018-ban 1,7 százalékponttal haladta meg az európai uniós átlagot. A bruttó hozzáadott érték arányát tekintve az európai uniós átlag mindkét évben meghaladta a hazai kkv-k adatát, azonban a 2018. évre a különbség 2,3 százalékpontra csökkent. (Európai Bizottság, 2014 és 2018). A magyarországi kkv-k ugyan még nem érték el az előállított bruttó hozzáadott érték tekintetében az európai uniós átlagot, azonban az időszakban pozitív elmozdulás tapasztalható. A hazai kkv-k a számukra biztosított kedvezményes hitelek és a kedvezőbbé váló adózási feltételek hatására arányaiban kevesebb foglalkoztatottal arányaiban több bruttó hozzáadott értéket állítottak elő.

A kkv-k foglalkoztatásának, előállított bruttó hozzáadott értékének, megvalósított nemzetgazdasági beruházásainak, termelékenységének alakulását 2013-2018 között a 12. ábra mutatja be.

102. ábra

A működő kkv-k néhány teljesítménymutatójának alakulása (2013-2018) (2013=100%)

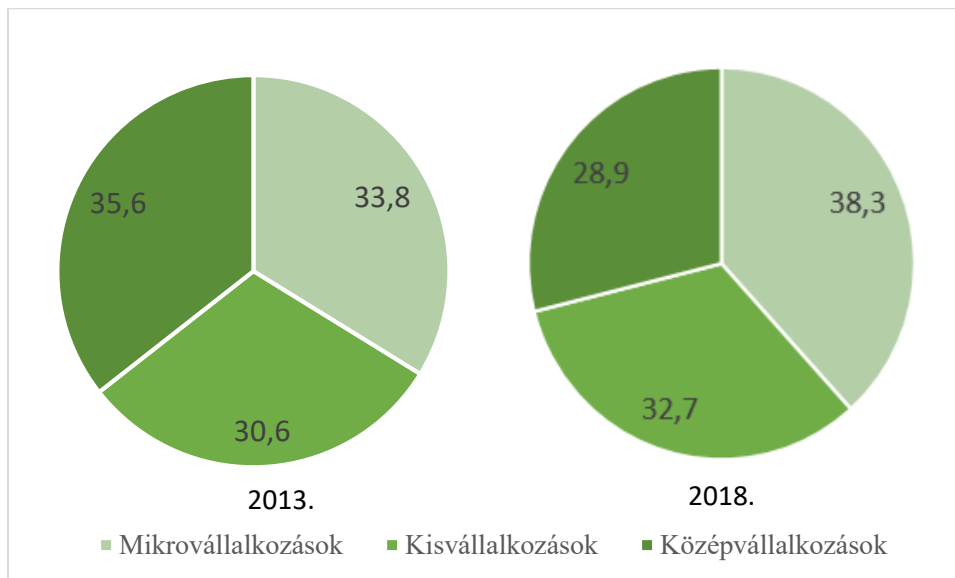

Forrás: KSH (2015), (2016), (2017), (2018b), és KSH STADAT_3_2_9i adatai alapján ÁSZ szerkesztés

A kkv-k által létrehozott bruttó hozzáadott érték az időszakban jelentősen nőtt. A KSH adatai szerint a legkisebbek fejlődtek a legnagyobb mértékben, a kkv-szektoron belül a mikrovállalkozások részesedése a bruttó hozzáadott értékből 2013 és 2018 között 33,8%-ról 38,3%-ra nőtt. (13. ábra)

113. ábra

A kkv-k által előállított bruttó hozzáadott érték megoszlása (%) a vállalkozások mérete szerint a 2013. és a 2018. évben

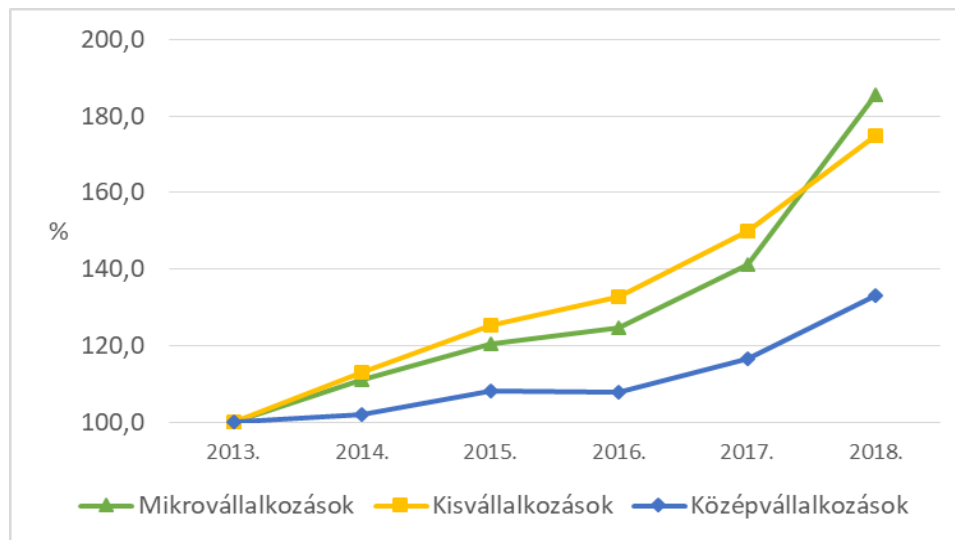
Forrás: KSH STADAT_3_2_9i adatai alapján ÁSZ szerkesztés

A kisvállalkozások az időszakban a bruttó hozzáadott érték harmadát adták az egyes években, azonban a közepvállalkozások hozzájárulása 2013 és 2018 között csökkent, a 2018. évben 28,9%-ot tett ki.

A kkv-k által végrehajtott nemzetgazdasági beruházások értéke 2013-hoz képest öt év alatt közel 60%-kal növekedett, a növekedés üteme 2018-ban volt a legjelentősebb, közel 30%-kal haladta meg az előző időszakok növekedését, ezáltal a működő vállalkozások 2018. évi 6033 milliárd forintos összteljesítményéhez 1822 milliárd forinttal járultak hozzá. (11. ábra) Ugyanakkor, ahogy azt már az előzőekben bemutattuk (1.2 pont) a kkv-k beruházásainak aránya – a nagyvállalatok szintén kiemelkedő 2018. évi beruházási teljesítménye miatt – az összes vállalkozás által végzett nemzetgazdasági beruházásokon belül csökkent.

A kkv-k termelékenység adatai az időszakban szintén emelkedtek a 2013. évhez képest 47,1%-os növekedés következett be 2018-ra. A legnagyobb teljesítményt a mikrovállalkozások nyújtották, a 2018. évre 66,2%-kal növelték termelékenységüket, míg a kisvállalkozások 49,5%-kal, a közepvállalkozások 29,6%-kal haladták meg a 2013. évi termelékenységüket. (14. ábra)

A kkv-k termelékenységének változása (2013-2018) méret szerint (2013=100%)

Forrás: KSH (2015), (2016), (2017), (2018b), és KSH STADAT_3_2_9i adatai alapján ÁSZ szerkesztés

A kkv-k termelékenységének alakulását az általuk előállított bruttó hozzáadott érték, illetve a foglalkoztatottjaik számának változása befolyásolja. Amint már az előzőekben bemutattuk a kkv-k által előállított bruttó hozzáadott érték mind három csoport esetében nőtt. Különösen jelentősen nőttek a mikroállalkozások által előállított bruttó hozzáadott érték éves összegei, amelyek meghaladták a kis- és középvállalkozások hozzáadott értékének növekedési ütemét. Ugyanakkor a foglalkoztatottak esetében a növekedés mindhárom kategória esetében kisebb mértékű volt, s a visszafogottabb növekedési ütem kedvezően befolyásolta a termelékenység alakulását. Amint azt már az előzőekben elmondtuk a kkv, különösen a mikroállalkozások jellemzően alacsony erőforrás-befektetéssel, tőkeigénnyel járó tevékenységet végeznek. A megtermelt hozzáadott értéket jellemzően nem beruházásokra, hanem a termelésük növelésébe, bővítésébe forgatták vissza.

2. TOVÁBBI LEHETŐSÉGEK A HITELEZÉS BŐVÍTÉSÉRE

A kormány 2019-ben fogadta el „A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének stratégiája 2019-2030” című dokumentumot (továbbiakban: Kkv stratégia). A Kkv stratégia előzménye a 2015. évben elfogadott „Kis- és középvállalkozások fejlesztésének stratégiája 2014–2020” című dokumentum volt.

A Kkv stratégia alapelvei közt feladatként meghatározták, hogy a különböző vállalkozásoknak megfelelő keretet nyújtson a lehetőségekhez, kihívásokhoz, adottságokhoz igazodó fejlesztésekhez.

A fennálló helyzet értékelése során a Kkv stratégia többek között megállapította, hogy a szolgáltatási szektorokban és az építőiparban a feldolgozó ipart is meghaladóan növekedett a hozzáadott érték, azonban a kkv-k esetében a termelékenység további növelése szükséges. A kkv-k hitelállománya bővült, de a hitelek GDP-hez viszonyított aránya elmaradt a válság előtti évek mértékétől és a fejlett hitelfinanszírozással rendelkező országok szintjétől. A hitelezés növekedése ellenére a pénzügyi szektor csak részben finanszírozza a kkv működését és fejlesztését.

A Kkv stratégia átfogó célként határozta meg a komoly növekedésre képes vállalati kör értékteremtő képességének megerősítését, valamint a kkv szektor kiszámítható működési kereteinek biztosítását. További célként a kkv-k termelékenységének, a hazai tulajdonú kkv-k által előállított hozzáadott érték, valamint a kkv-k exportképességének növelését határozta meg.

A kisvállalkozások megerősítéséhez kapcsolódó intézkedéseket hét terület vonatkozásában, illetve hét pillérben határozták meg. Az egyes pillérek végrehajtásához meghatározták a Kormány által elfogadott feladattervbe foglalt zászlóshajó projekteket, intézkedéseket, és intézkedési irányokat.

Vállalkozóbarát szabályozási és adózási környezet megteremtése

A vállalkozóbarát szabályozási és adózási környezet megteremtéséről szóló első pillér keretében zászlóshajó projektek között határozták meg a kisvállalkozások számára létrehozott adónemek további erősítését, valamint az egyéni vállalkozók adóbevallásának egyszerűsítését, a folyamatos adminisztrációs teher csökkentését. Intézkedési irányok közt szerepel többek között az adócsökkentést lehetővé tevő gazdaságfehérítést célzó intézkedések kidolgozása.

A mikro- és kisvállalkozások általában nem rendelkeznek az adók optimalizálásához szükséges adminisztratív és humán erőforrásokkal. Továbbá nem rendelkeznek minden olyan adózási ismerettel, amelyek által ki tudnák használni az adórendszer számukra biztosított előnyeit. Ez indokolja, hogy a számukra alacsonyabb adómértéket és eltérő adózási szabályokat állapítsanak meg. (ITM, 2019)

Az adminisztráció időbeli és pénzbeli ráfordításainak csökkentésével a vállalkozások ezáltal felszabadult kapacitásukat a működésükre, növekedésükre tudják fordítani. Ezzel hozzájárulnak a gazdaság versenyképességének növeléséhez, illetve ezen túlmenően az adómorál javulásához, a gazdaságfehérítéshez. Ez lehetővé teszi az adóterhelés mérséklésére vonatkozó további intézkedések megtételét, úgy hogy ezáltal a központi költségvetés bevételei nem csökkennek érdemben.

Ugyanakkor fontos, hogy a kkv-k számára biztosított kedvezmények ne tartsák vissza a fejlődőképes vállalkozásokat a további növekedéstől. Mivel a kisebb méretű vállalkozásoknak juttatott kedvezményes adó- és hitelfeltételek arra ösztönzik a vállalkozásokat, hogy maradjanak kicsik. „A „kicsiség” túl erős preferálása makroszinten növekedésellenes hatású.” (Kállay, 2014. 293. oldal)

A kkv-k számára kialakított adónemek további erősítésének keretében fontos, hogy a KIVA megőrizze relatív előnyeit és ösztönöző erejét. A szocho csökkenésével párhuzamosan a KIVA mértékének csökkenése is várható. Annak biztosításához, hogy minél több kkv váljék alanyává a KIVÁ-nak, szükséges az adónem belépési értékhatárainak megemlése a Kkv. tv. által a kisvállalatokra meghatározott árbevétel és mérlegfőösszegig.

Az egyéni vállalkozók adóbevallásának egyszerűsítése keretében a tervek alapján a NAV a nyilvántartott adatai alapján elkészíti az egyéni vállalkozók adóbevallás tervezetét, amit az egyéni vállalkozónak ki kell egészíteni a nem nyilvántartott adatokkal.

A kkv-k üzleti környezetének és az E-kormányzat eszközeinek fejlesztéséről szóló II. pillér szerint olyan vállalkozói online felület kialakítását tervezik, amely közvetlen kapcsolatot teremt a vállalkozások és a kormányzat között. Az online felület által a vállalkozások számára adott tájékoztatások, tanácsadások és támogató szolgáltatások várhatóan megfelelő információt biztosít majd a kkv-k számára a számukra igénybe vehető kedvezményes adózási feltételekről, illetve a számukra biztosított hitelfeltételekről is.

A kkv-k finanszírozáshoz jutásának ösztönzése

„A kkv-k finanszírozáshoz jutásának ösztönzése” című IV. pillérben a következő főbb zászlóhajó intézkedéseket határozták meg:

- A Magyar Tőkealap Program kidolgozása és elindítása, továbbá a kkv-kat támogató tőkealapok rendszerének áttekintése és megerősítése.
- A támogatott kkv finanszírozás koordinációs mechanizmusának létrehozása.
- Kkv finanszírozási stratégia elkészítése.

Intézkedést írtak elő a vállalkozások finanszírozási képességeinek és kereteinek bővítését szolgáló program készítésére vonatkozóan. A stratégia alapján sor kerül a garancia programok felülvizsgálatára és kiterjesztésére a hosszúlejáratú beruházási hitelek ösztönzésére. Olyan finanszírozási és garanciaprogramok kialakítására kerül sor, amelyek a hozzájárulnak a kkv-k versenyképességének, a foglalkoztatási szintjének növeléséhez, illetve mérséklék a területi elhelyezkedésből fakadó regionális különbségeket. A garanciaprogramok tekintetében fontos szempont, hogy olyan esetekben is ösztönözzék a hitelkínálatot, illetve keresletet, ahol a vállalkozás tevékenységének jellege, a rendelkezésre álló vállalkozási források alapján az intézményi kezességvállalás nélkül nem, vagy nem a szükséges összegben kerülhet megállapításra a vállalkozások megerősítéséhez szükséges összeg.

A mikrovállalkozások számára egységes hiteligenylés lehetőségének megteremtése, valamint az Országos Mikrohitel Program megújítása, a Kishitel Program bevezetésének megvizsgálása szintén szerepelt a IV. pillér intézkedései közt.

A Magyar Tőkealap speciális szakmai támogatással és nemzetközi piaci hozzáférési szolgáltatásokkal kiegészített nemzetközi piaci hozzáférést biztosít az innovatív vállalkozások számára. A támogatott kkv finanszírozás koordinációs mechanizmusának keretében összehangolják a támogatott programok finanszírozási eszközeinek működését.

Ehhez kapcsolódóan félévente jelentést készítenek a kormány számára a kkv-k helyzetéről és a támogatott programok működéséről.

A kkv-k finanszírozására vonatkozó stratégia funkciója, hogy összhangot teremtsen a finanszírozási eszközök és a gazdaságfejlesztési célok között. Célja, kedvező és kedvezőtlen körülmények között is finanszírozást biztosítson a növekedési potenciállal rendelkező cégek fejlesztéséhez, piaci szereplésükhöz, megújulásukhoz, így a termékszerkezeti, technológiai, digitalizációs fejlesztésekhez. Továbbá hogy a mikro- és kisvállalkozások számára lehetővé tegye a működési feltételekhez való hozzájutást.

Az MNB 2018-ban elkészítette a magyar gazdaság fenntartható felzárkózásának stratégiáját. Ebben a tervezett intézkedéseket lépésenként vázolta fel.

A kkv stratégiára vonatkozó lépésekkel kapcsolatban az MNB a kkv-k mérhető hatékonysági szempontból adódó potenciáljainak jobb kihasználását javasolta. A kisvállalkozások beruházásainak ösztönzéséhez az általuk igénybe vehető fejlesztési adókedvezmények esetében a beruházások minimális értékének csökkentését javasolta, továbbá a beruházások azonnali elszámolhatóságát a társasági adóalapban, valamint a beruházások levonhatóságát a helyi iparüzési adó alapjából. (MNB, 2018a)

Az innovatív hazai vállalkozói ökoszisztéma megteremtése céljából javasolta a klaszterek működésének támogatását, a kkv-k innovációs menedzsment kapacitásának növelését tanácsadó központ létrehozásával, továbbá a feltételes munkáltatói járulék csökkentését azon kkv-k részére, amelyek K+F beruházást hajtanak végre. A kkv-szektor méretgazdaságosságának javításával kapcsolatban felvetette az adminisztratív terhek csökkentését, a hatékony tőke-reallokációt, valamint a vállalati kötvénypiac létrehozását. A fiatal vállalkozások támogatására vonatkozóan a kezdő vállalkozók első három évének tao-mentességére tettek javaslatot.

Az MNB által megfogalmazott lépések közvetlenül vagy közvetetten szintén ösztönzik a kkv-k beruházási, ezáltal hitelfelvételi szándékait. A megfogalmazott irányok közül több összecseng az előzőekben bemutatott kormányzati stratégiában megfogalmazottakkal.

Az MNB a kis- és középvállalkozások hitelezésének ösztönzése, valamint a kkv-k beruházási aktivitásának élénkítésén keresztül a gazdasági növekedés serkentése érdekében 2013 júniusában elindította a Növekedési Hitelprogramot (NHP). A 2017. március végéig tartó program három szakaszból állt, melynek során alacsony, 2,5%-os fix kamatozású, hosszú lejáratú – max. 10 éves futamidejű -, és ezáltal kiszámítható pénzügyi forrásokhoz juthattak a Magyarországon működő kkv-k a programban meghatározott hitelcélokra (hitelkiváltás, beruházási, ill. forgóeszköz-hitel, EU-s támogatás előfinanszírozása).

Az első szakaszban még jelentős hányadot tettek ki a hitelkiváltások, 409 milliárd Ft-nyi devizahitel kiváltás történt, mellyel a kkv-szektor a deviza-kitettsége jelentősen csökkent. A második szakasztól már 95 százalék felett volt az új hitelek aránya, melynek 62 %-a volt beruházási hitel, a harmadik szakaszban csak beruházási hitelt lehetett felvenni. (MNB, 2017)

A NHP keretében összességében 40 ezer hazai mikro-, kis- és középvállalkozás jutott több mint 2800 milliárd forint kedvező finanszírozású hitelhez, melyből 1700 milliárd forint új beruházásokat finanszírozott. A piaci körülmények között legkevésbé hitelképes mikrovállalatok kötötték meg az NHP-s hitelszerződések mintegy 60 százalékát összesen 860 milliárd forint összegben, mely az NHP hitelállomány 30,7%-át jelentette. A program következtében a hosszú futamidejű hitelek aránya emelkedett, illetve azon belül teret nyertek a fix kamatozású hitelek is. Az MNB becslése szerint a program 2013–2017 között 2-2,5 százalékponttal járulhatott hozzá a gazdasági növekedéshez, és a foglalkoztatás bővülésére is jelentős hatást gyakorolt. (Bánai-Pulai, 2018)

Az MNB 2016-ban az alacsony kamatkörnyezetben - az NHP kivezetésével párhuzamosan - elindította a Piaci Hitelprogramot (PHP) annak érdekében, hogy a piaci alapú hitelezésre való áttérés mellett fennmaradjon a kereskedelmi bankok kkv-szektorokhoz biztosított hitelezési gyakorlata. A programban részt vevő kereskedelmi bankok vállalták, hogy fenntartják, illetve növelik a kkv-hitelezési aktivitásukat, melyhez az MNB kamatcsere-ügyletek révén biztosított két ütemben összesen 1300 milliárd forrást. (Nagy– Oláh 2017) A program 2019.02.28-án fejeződött be.

A tapasztalatok szerint a bankok állami illetve jegybanki támogatás nélkül továbbra sem biztosítottak a kkv-knak megfelelő arányban fix kamatozású, hosszú futamidejű, beruházást ösztönző hiteleket. Ezért az MNB 2019-től 1000 milliárd forintos keretösszeggel elindította az NHP Fix Programot, amelynek keretében maximum évi 2,5 százalékos, fix kamatozású beruházási hitelhez juthatnak a mikro-, kis és középvállalkozások, melyhez az MNB 0 százalékos kamat mellett biztosít a hitelintézeteknek refinanszírozási forrást. A program indulását követően 2019. augusztus elejéig 219 milliárd forint összegben több mint hétezer kkv kötött hitel- vagy lízingszerződést, melyből a mikrovállalkozások 107,4 milliárd forinttal, kisvállalkozások 62,6 milliárd forinttal, a középvállalkozások 48,8 milliárd forinttal részesültek. (Harsányi, 2019)

A kkv-k számára a Széchenyi-hitelprogram, a Mikrohitelprogram, az MFB Bank Zrt által biztosított hitelek – kedvező kamatokkal és támogatott garancia- és kezességvállalásokkal – továbbra is a lehetőséget adtak saját forrásaik kiegészítésére. Az állami kezesség és garanciavállalás 2019. évben 1870 milliárd forintot tett ki az éves költségvetési törvényben. Ez az összeg ötven milliárd forinttal haladta meg a 2018. évi tervet.

3. A KKV-K HITELFELVÉTELI AKTIVITÁSA A REJTETT GAZDASÁGGAL LEGINKÁBB ÉRINTETT ÁGAZATOKBAN

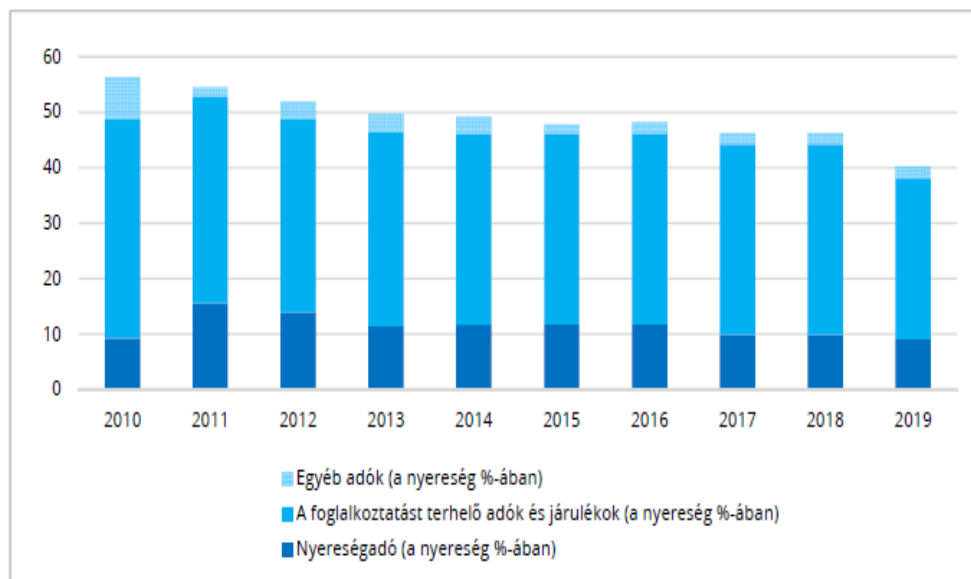
3.1 A rejtett gazdaság és az adóterhelés közötti összefüggés

Azon gazdasági tevékenységek és a belőlük származó jövedelmek, melyeket adóelkerülési célból eltitkolnak az állam elől – vagyis a rejtett gazdaság - méretét Magyarországon az európai átlagnál (17 %) magasabb szintre, a GDP 22 %-ára becsülték az elemzett időszakban megjelent kutatások. (Balog, 2014, Schneider - Haigner, 2018) Az NGM a 2015-ben megjelent Kkv stratégiában megállapította, hogy a szürke- illetve a feketegazdaság fő okai között szerepelnek a magas adó- és járulékterhek, amelyek az adóterheket fizetni nem tudó vagy akaró vállalkozásokat az adócsalás, illetve adóelkerülés irányába terelik. A magyar kkv-k adó- és járulékterhe 2013-ban a profit 50,3 %-át tette ki, mely uniós összehasonlításban is magasnak számított.

Az elemzett időszakban jelentősen csökkentek a vállalkozások adóterhei, 2019-ben az adó és járulékterhek átlagosan a nyereség 40 %-ára mérséklődtek. (lásd 15. ábra) A kétkulcsos társasági nyereségadót (2011-től az adóalap 500 millió forintig 10 %-os, felette 19 %-os adókulccsal adózott) 2017. január 1-től egységesen a pozitív adóalap 9 százalékára csökkentették, amely nemzetközi összehasonlításban is az egyik legalacsonyabb adókulcsnak mondható. Csökkentek a foglalkoztatást terhelő adók is, a szociális hozzájárulási adó mértéke a 2013. évi 27 %-ról 2019. év végére fokozatosan 17,5 %-ra mérséklődött.

135. ábra

A vállalkozások adó- és járulékterheinek alakulása Magyarországon (2010-2019)

Forrás: ITM (2019), 48. oldal

Az egyszerűsített vállalkozói adó mellett (amely 2020-tól megszűnt) új, kedvező kisvállalkozási adózási formák kerültek bevezetésre. Az alacsony, 6-20 % közötti teljes adóterhelést jelentő kisadózók tételes adóját (KATA) 2019-ig 310 ezer vállalkozó választotta, míg a szintén kedvezményes adózásra létrehozott kisvállalati adózás (KIVA) lehetőségével több, mint 40 ezer vállalkozás élt. 2010 előtt egy átlagos középvállalat adóterhelése 52-56 % között alakult, mely 2019-re 39 %-ra mérséklődött. (ITM, 2019) A kkv-k adóterhei tehát jelentősen csökkentek.

3.2 A rejtett gazdasággal leginkább érintett ágazatok

A rejtett gazdaság leggyakoribb előfordulási formái a feketefoglalkoztatás illetve bérekkel való visszaélések, valamint a számlaadás nélküli szolgáltatások nyújtása vagy nem valós tartalmú számla/bizonylat kibocsátása (áfacsalás). (Belyó, 2005) A munkaügyi hatósági ellenőrzések alapján a feketefoglalkoztatás - ágazati bontásban – az építőiparban volt a legjellemzőbb a teljes elemzett időszakban. (ITM OMMF 2015, 2019) Az áfacsalás több formája is (körhintacsalás, család hiányzó kereskedő közbeiktatásával) kapcsolódott a nagy mennyiségben beszerzett mezőgazdasági termékekhez. A kormányzati intézkedések hatására – például fordított ÁFA, áfacsökkentés – egyes termékek esetében sikerült visszaszorítani az áfacsalást, de az ágazatot továbbra is sújtotta ez a fajta visszaélés. Az élelmiszerekhez kötődő áfacsalás visszaszorításával elérhető költségvetési többletbevételt 2013-ban 38 milliárd forintra becsülték. (AKI 2013, Tóth-Surányi, 2013, Lámfalusi et al, 2013, NAV PEI 2015, 2018, agrarszektor.hu) Az áfacsökkentésnek az agrárágazat fehéredésére gyakorolt hatását az ÁSZ „Az általános forgalmi adó csökkentés hatásai a fenntartható kifehérítés folyamatára” című elemzésében tárta fel.

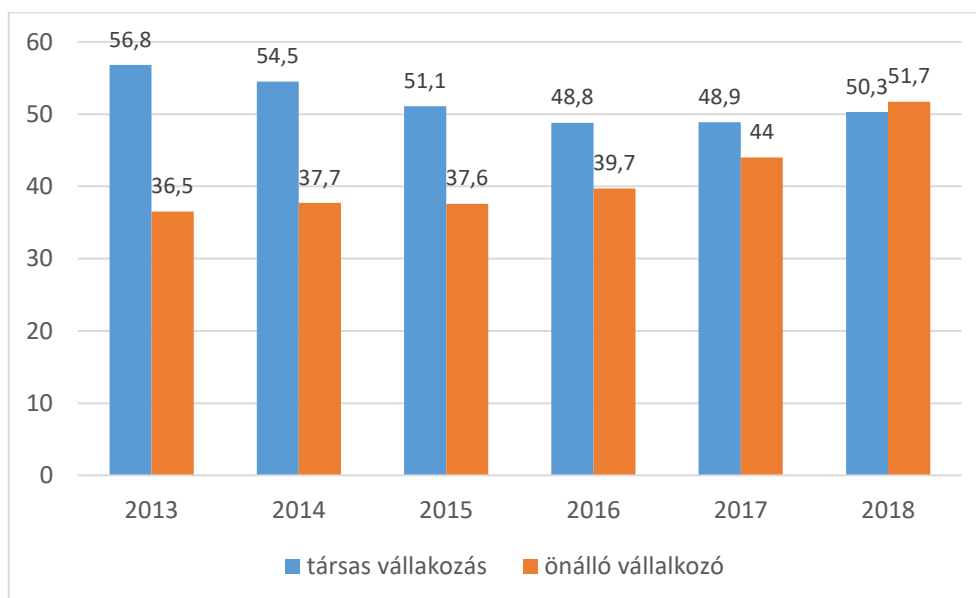
A mezőgazdaságban tevékenykedő társas vállalkozások száma 2013 óta folyamatosan, évente átlagosan 500 darabbal csökkent, 2018-ban 24,3 ezer társas vállalkozás, 20 ezer egyéni vállalkozó működött az agrárszektorban. A mezőgazdaság legnagyobb létszámú résztvevői az östermelők, 2018-ban a mintegy 260 ezer östermelői igazolvánnyal összesen több mint 320 ezer fő vett részt a termelésben. (NAK, 2018)

Az építőiparban 2013-ban 93,3 ezer vállalkozás működött, melyből 56,8 ezer társas, 36,5 ezer önálló vállalkozó volt. A vállalkozások száma 2016-ig csökkent, majd 2018-ra 102 ezerre nőtt, melyből 50,3 ezer a cégek és 51,7 ezer az önálló vállalkozók száma (lásd 16. ábra).

A bővülés 2019-ben is folytatódott, 5,8 ezer építőipari cégalapítás mellett csak 3,8 ezer cégtörlést tett közzé a cégbíróság. A gazdasági változásokra érzékenyen reagáló ágazatban az elemzett időszakban magas volt a cégfluktuáció (a törölt és alapított cégek száma a rendben működőkéhez viszonyítva), és a felszámolási arány is. (Opten Kft, 2020)

146. ábra

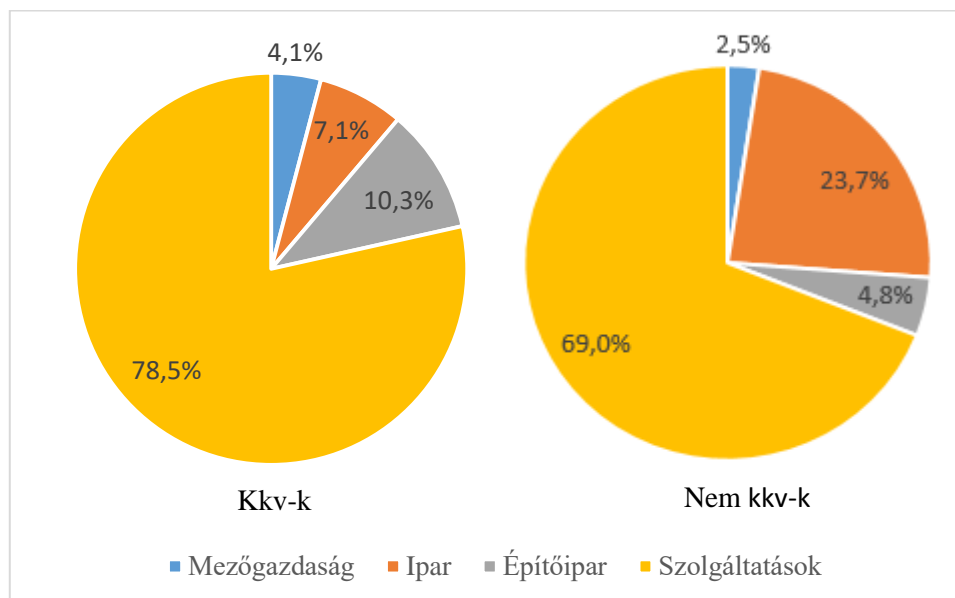
Építőipari társas és önálló vállalkozók száma (ezer db) (2013-2018)

Forrás: KSH (2013b) és (2018a) alapján ÁSZ szerkesztés

2018-ban a mezőgazdaságban 1,6-szor, az építőiparban 2,1-szer több kkv működött, mint nagyvállalat, vagyis - számukat tekintve - ebben a két ágazatban volt a legnagyobb a mikro-, kis- és középvállalkozások túlsúlya. (lásd 17. ábra)

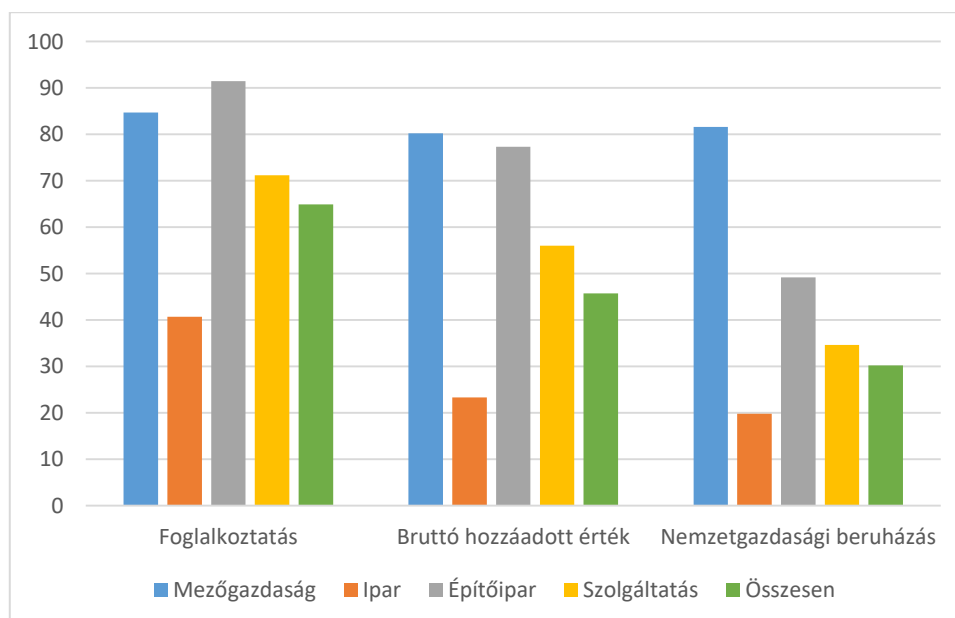
A működő vállalkozások számának megoszlása összevont gazdasági ágak szerint (2018)

Forrás: KSH (2018b) adatai alapján ÁSZ szerkesztés

A kkv-k foglalkoztatták a mezőgazdaságban dolgozók 84,7 %-át, ill. az építőiparban dolgozók 91,5 %-át, és az árbevétel valamint a bruttó hozzáadott értéket tekintve is meghatározó volt a szerepük ebben a két ágazatban. A mezőgazdasági beruházások 81,6%-át is mikro-, kis- és középvállalkozások valósították meg, viszont az építőiparban a beruházások több mint 50 %-a nagyvállalatokhoz volt köthető. (18. ábra)

A kkv-k részesedése (%) a teljes vállalkozói kör foglalkoztatási, termelési és beruházási teljesítményéből összevont gazdasági ágak szerint (2018.)

Forrás: KSH (2018b) adatai alapján ÁSZ szerkesztés

3.3 A mezőgazdasági kkv-k hitelfelvétele

A mezőgazdaságban a korábban tapasztalt csökkenő trendet az MNB által 2013-ban indított és 2017. I. negyedévében kivezetett Növekedési Hitelprogram fordította meg, melynek keretében a hitelkihelyezések 19 %-a – mintegy 480 milliárd forint - került a mezőgazdasági kkv-k-hez, melynél magasabb arányt – 21%-ot – csak a kereskedelmi ágazat realizált. (MNB, 2017)

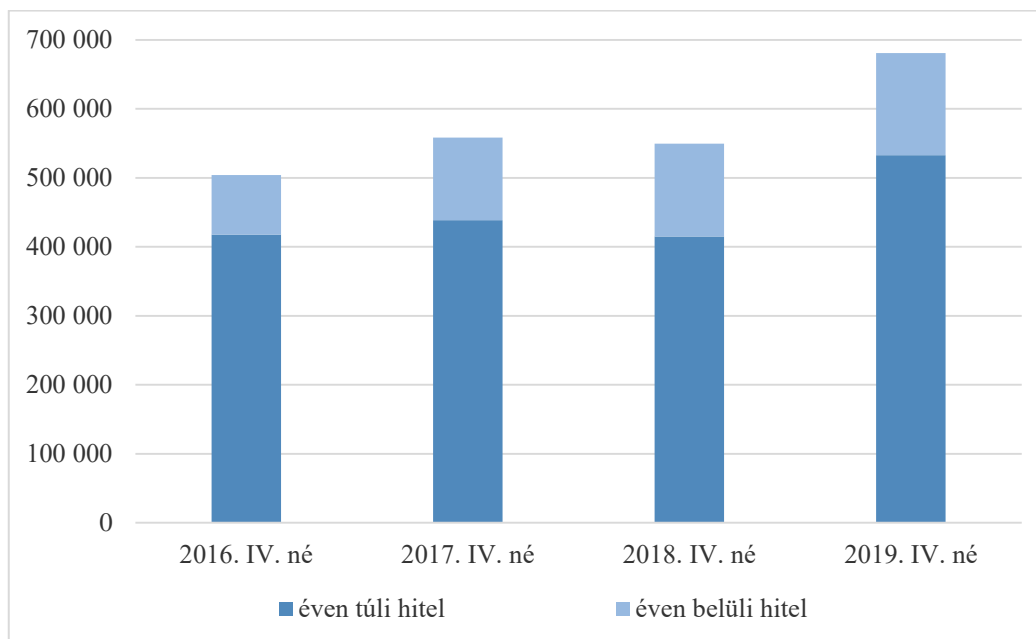
A három szakaszból álló program első szakaszában a mezőgazdasági kkv-k – jellemzően a középvállalkozások – éltek a devizahitel kiváltási lehetőséggel, vagy beruházási hitelt vettek fel. A második szakaszban már az őstermelők és a családi gazdaságok is részt vehettek, tekintettel arra, hogy 2014-től besorolásra kerültek a kkv szektorba. Ebben a szakaszban a mezőgazdasági ágazat meghatározó – 40 %-os arányt – képviselt. A harmadik szakaszban már kizárólag beruházási hitelre vagy eszközfinanszírozási célú lízingügyletre köthettek szerződést a kkv-k. (Pulai-Módos, 2014, MNB, 2017)

Az agrárvállalkozások által felvett NHP-s hitelek 53 %-a beruházási hitel, 17 %-a forgóeszközhitel volt, 16 % az EU-s támogatások előfinanszírozását szolgálta, 14 %-ával pedig devizahitelt váltottak ki. Más ágazatok NHP hitelfelvételével összevetve megállapítható, hogy a mezőgazdasági kkv-k esetében volt a legmagasabb az uniós támogatások előfinanszírozására felvett hitelek aránya.

A mezőgazdasági vállalkozások hitelállománya (az egyéni gazdaságokkal együtt, melyek átlagosan a hitelállomány 47%-val rendelkeztek) 2013-tól folyamatosan, hat év alatt 75 %-kal emelkedett. A hitelállomány összetétele is változott, az éven túli hitelek állománya a rövid lejáratú hitelek állományánál nagyobb mértékben - a 2013. évi adat 2,3-szeresére - nőtt, a forinthitelek aránya 87,5 %-ról 92,2 %-ra növekedett. (lásd 19. ábra)

17. ábra

Mezőgazdasági hitelállomány alakulása (M Ft) (2016-2019)

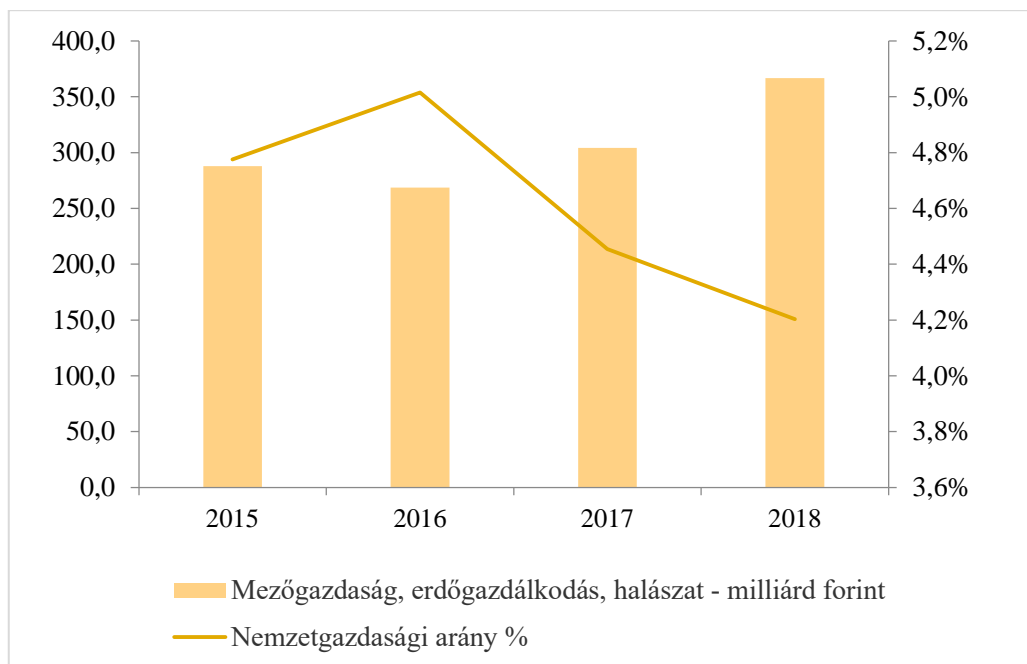
Forrás: KSH STADAT_3_7_7 adatai alapján ÁSZ szerkesztés

A mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma a 2013. évi 185 ezerről folyamatosan növekedett, 2018-ban elérte a 215 ezer főt. (KSH, 2013a)

A mezőgazdasági beruházások teljesítményértéke 2016-ban csökkent az előző évi 287,8 milliárd forinthez képest, 2018-ban 366,6 milliárd forintra növekedett, ennek ellenére aránya a nemzetgazdasági beruházásokból a 2015-2016. évi 5%-ról 2017-től 4%-ra csökkent. (20. ábra)

180. ábra

A mezőgazdasági beruházások teljesítményértéke (Mrd Ft) és nemzetgazdasági aránya (%) (2015-2018)

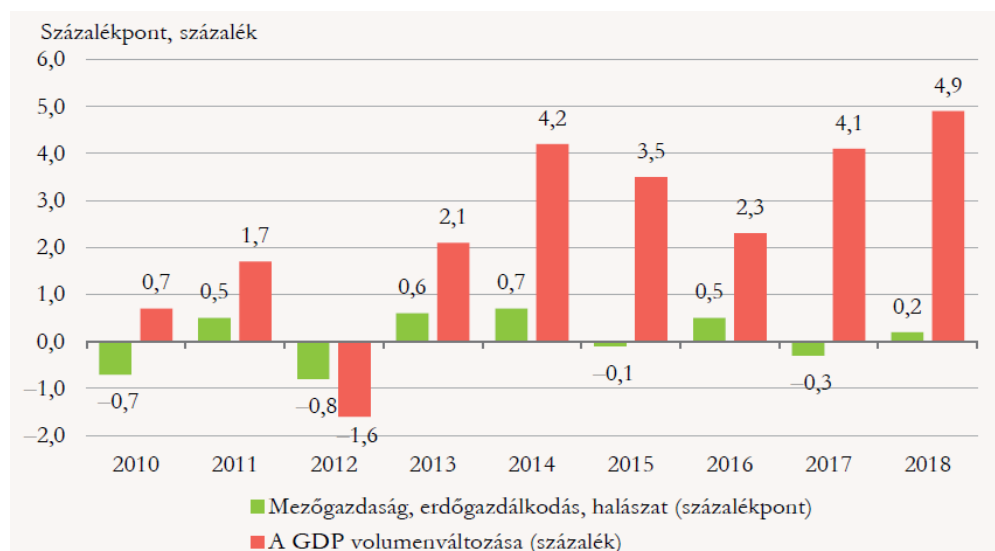

Forrás: KSH STADAT_3_3_1 adatai alapján ÁSZ szerkesztés

A 21. ábrából látható, hogy a folyamatosan növekvő mezőgazdasági hitelállomány, illetve a foglalkoztatás bővülése ellenére 2015-ben és 2017-ben – két aszályos évben - az ágazat nem járult hozzá a gazdasági növekedéséhez, mivel a mezőgazdasági termelést jelentősen visszavetette a kedvezőtlen időjárás.

191. ábra

A mezőgazdaság hozzájárulása a GDP volumenének éves változásához (%) (2010-2018)

Forrás: KSH (2019) 4. ábra

A hitelfelvételi aktivitás és a mezőgazdaság fehéritése közötti kapcsolat

Az elemzés célja annak bemutatása, hogy a kkv-k hitelfelvele miként járulhat hozzá a gazdaság kifé-
rítéséhez, illetve, hogy a kisvállalkozások szürkegazdaságban végzett tevékenysége mennyiben lehet akadály a hitelfelvétel dinamikus bővülésének.

Az előzőekben elmondottakból látható, hogy a mezőgazdaságban a hitelezés bővülése és a hozzáadott érték növekedése között nem mutatható ki egyértelmű kapcsolat. A mezőgazdasági termelés alakulását több tényező is befolyásolja (pl. időjárás alakulása, az állatállományt pusztító járványok), ezért a részben hitelből megvalósult beruházások és a foglalkoztatás növekedése ellenére – a kedvezőtlen, vis maior eseményekkel sújtott években az agrárgazdaság kibocsátási volumene csökkent. Ugyanakkor a beruházások dinamikus növekedése (20. ábra), a beruházások bővülése a gazdaság fehéredését jelzi.

Az elemzés hipotézise szerint a hitelezés támogatásának a hagyományos eszközei már kimerültek, ezért a dinamizáláshoz újabb eszközökre lenne szükség. A mezőgazdasági kkv-k esetében célszerű lenne olyan beruházások hitelezésére fókuszálni, melyek mérséklék a mezőgazdaság időjárásnak való kitettségét.

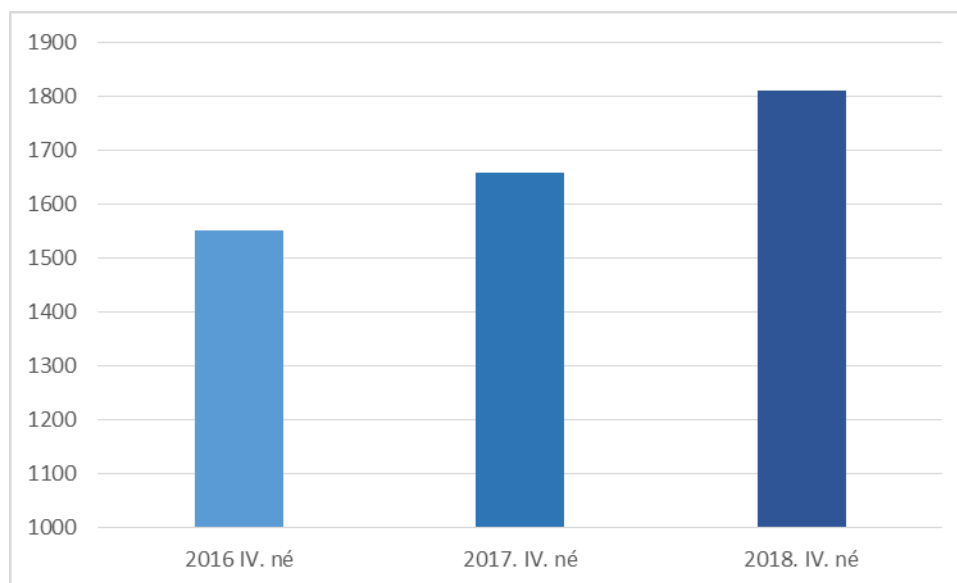
3.4 Az építőipari kkv-k hitelfelvétele

Az építőipar a támogatott hitelek lehívásánál alulreprezentált volt, a kkv-k hitelezését elősegítő NHP programból a kedvezményes hitelek 5 %-át – mintegy 120 milliárd forintot – tudtak az építőipari mikro-, kis és középvállalkozások a 2013-2017. I. negyedévében felvenni, míg az agrár-kgv-k közel négyszer több kedvezményes forráshoz jutottak. (MNB, 2017)

Az MNB jelentései szerint az építőipari ágazat hitelállománya 2013-2015-ben csökkent, melynek egyik oka – a kevesebb hitelfelvétel mellett - a működő vállalkozások számának jelentős visszaesése lehetett, 2014-2015-ben kb. 12 ezer építőipari vállalkozás szűnt meg, miközben alig hatezer céget alapítottak. (Opten Kft, 2019) Az építőipari hitelállomány 2016-tól növekedni kezdett, melynek következtében 2019-ben meghaladta a 470 milliárd forintot. (Herman, 2019) Az építőipari hitelállomány⁸ alakulását 2016-2018-as időszakban a 22. ábra mutatja be.

202. ábra

Az építőipari hitelállomány alakulása (Mrd Ft) (2016-2018)

Forrás: MNB (2019a) alapján ÁSZ szerkesztés

Az építőipar és az ingatlanügylek összevont hitelállománya a 2018. év végén 1810 milliárd forint volt, ami 14,5%-kal haladta meg a 2016. évi 1581 milliárd forintot.

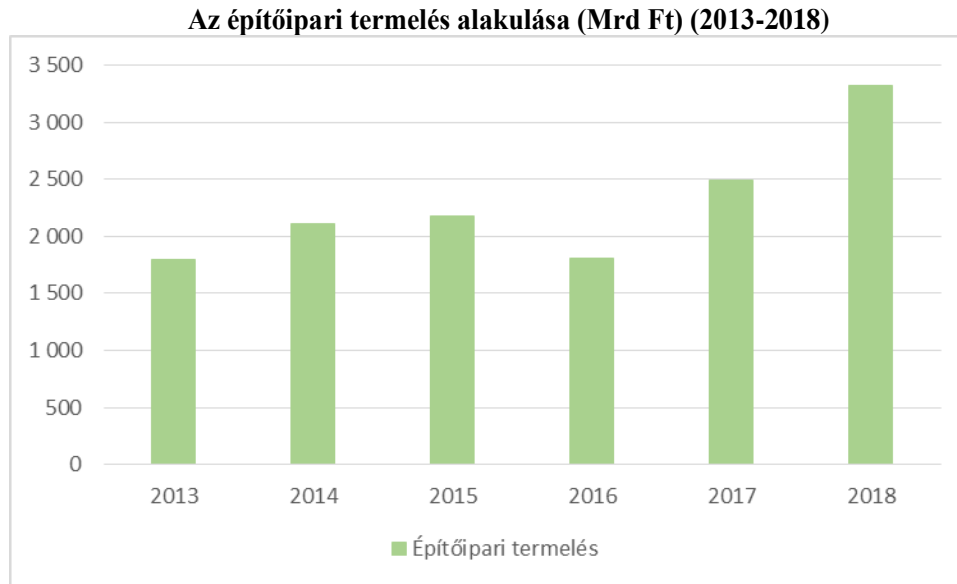
A 2013-2015-ben csökkenő építőipari hitelállomány ellenére az építőipari termelést gátló tényezők között a pénzügyi korlátok jelentősége – az elégtelen keresletével párhuzamosan – 2013-tól csökkenni kezdett, és

⁸ A MNB 2019a 2016-2018 vonatkozásában mutatja be az építőipar, ingatlanügylek összevont hitelállományának adatait.

2016-tól a munkaerőhiányt, 2017-től az alapanyag- és felszerelésihiányt is jelentősebb korlátozó tényezőnek tartották a megkérdezett építőipari vállalatok a pénzügyi források szűkösségénél.

Az építőipari termelés alakulását 2013 és 2018 közötti időszakban a 23. ábra mutatja.

213. ábra

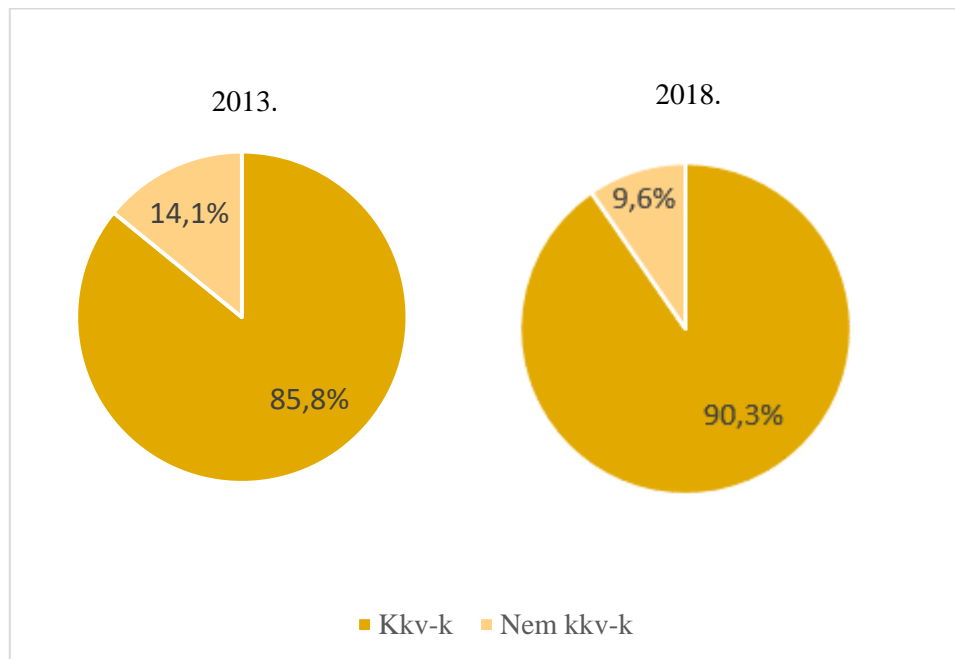

Forrás: KSH (2018a) adatai alapján ÁSZ szerkesztés

Az építőipari termelés értéke folyóáron a 2018. évben 3347 milliárd forint volt, ami 85,2%-kal haladta meg a 2013. évi 1793,6 milliárd forintot. Az építőipari termelés 2013 és 2015 között növekedett, s 2015-re meghaladta a 2013. évet megelőző évek szintjét, azonban a 2016. évben ismét jelentősen visszaesett. 2017-ben és 2018-ban jelentősen emelkedett:

Az építőipari termelésben résztvevő nagyvállalatok aránya a 2013. évi 14,1 %-ról a 2018. évre 9,6 %-ra csökkent. A mikrovállalkozások 39,1 %-os aránya nem változott, a kisvállalkozások kismértékben, 26,1 %-ról 26,9 %-ra, a középvállalkozások jelentősen, 20,6%-ról 24,3%-ra növelték hozzájárulásukat az építőipari termelési értékhez. (24. ábra)

Az építőipari termelési érték megoszlása (%) kkv-k és nem kkv-k között a 2013. és a 2018. évben

Forrás: KSH (2013b) és (2018a) alapján ÁSZ szerkesztés

Az építőiparban 2013-ban 249,1 ezer főt foglalkoztattak, mely 2018-ra 83,5 ezer új munkahely teremtésével 332,6 ezer főre bővült. A foglalkoztatottak közül 2013-ban 108,3 ezer fő, 2018-ban 128,8 ezer fő állt alkalmazásban a legalább 5 főt foglalkoztató építőipari vállalkozásoknál.⁹ Az építőipar 2013. év végi szerződésállománya 878,6 milliárd forint volt. A 2018. év végi szerződésállomány öt év alatt 1024,4 milliárd forinttal 1903 milliárd forintra nőtt, az épületek építésére vonatkozó szerződések állománya megduplázódott, az egyéb építményekre kötöttek 218%-kal 1582 milliárd forintra növekedett. (KSH, 2013b, 2018a)

Az ingatlanbefektetések finanszírozására nyújtott kereskedelmiingatlan-hitelek döntően deviza alapúak, de a forinthitelek aránya 2013-2019. között 5%-ról 18%-ra növekedett. A 2013-2019. I. félévében folyósított 1466 milliárd forint hitel 46,7%-át kereskedelmi ingatlanfejlesztésre, 53,3%-át ingatlanvásárláshoz biztosították a bankok. Az ingatlanvásárláshoz biztosított hitelek aránya fokozatosan növekedett a 2013. I. negyedévi 30,1%-ról 2019. II. negyedévére 61,3%-ra.

A kereskedelmi-ingatlan fejlesztéshez illetve vásárláshoz felvett hitelek nem az építőipari szektorban, hanem az ingatlanügyletek ágazatban jelentek meg, melynek hitelállománya jóval nagyobb – mintegy háromszorosa - volt az építőiparénál.

Az építőiparban az ágazat hitelállományának növekedése mellett 2015-ről 2018-ra csökkent a jelentősen eladósodott vállalatok aránya, illetve hitelállományuk ágazaton belüli aránya, vagyis több építőipari vállalat jutott hitelhez. A 2018. évi adatok alapján más ágazatokhoz képest az építőiparban volt a legalacsonyabb a jelentősen eladósodott vállalkozások aránya.

Az MNB hitelkockázati elemzése szerint (Banai et al., 2016) ágazati bontásban az építőiparban az egyik legmagasabb a kkv-k részéről a hitelek nemfizetési kockázata. Az építőiparban tevékenykedő vállalkozások bedőlési kockázatát is – melyet a csőd és felszámolási eljárások számának a működő cégek számához viszonyításával kalkulálnak – magasra értékelik a kutatások. (Bisnode Kft, 2017) Az MNB felmérése szerint az

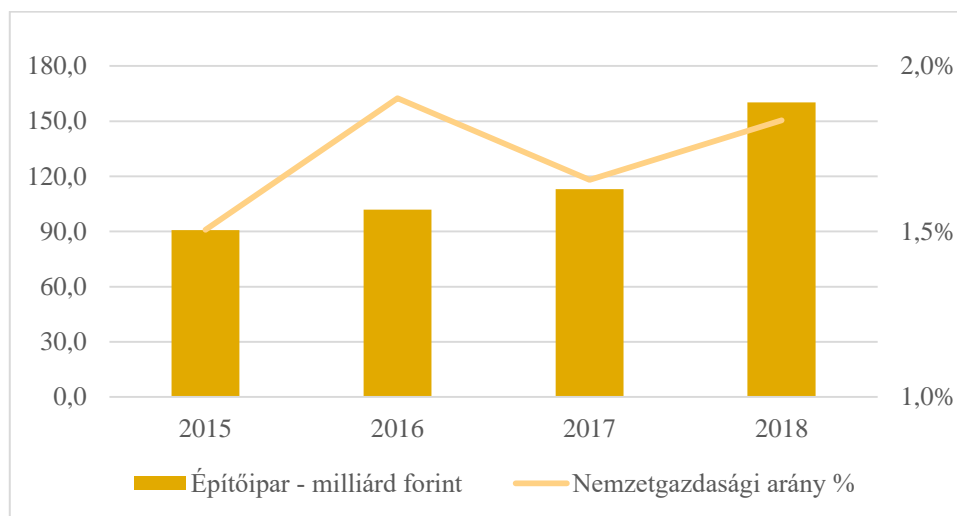
⁹ A KSH 2018a kiadvány alapján: alkalmazásban álló az a munkavállaló, aki a munkáltatóval munkavégzésre irányuló jogviszonyban áll, és munkaszerződése, munkavégzésre irányuló megállapodás alapján havi átlagban legalább 60 munkaóránban munkadíj ellenében munkavégzésre kötelezett. Foglalkoztatott az, aki a referencia-időszakban (az úgynevezett vonatkozási héten) legalább 1 órányi, jövedelmet biztosító munkát végzett vagy munkájától csak átmenetileg (szabadság, betegség stb. miatt) volt távol. (6. oldal lábjegyzet)

elemzett időszakban az építőiparban volt a legmagasabb a csődráta, mely azonban 2015-től meredeken csökkent, és 2018 év végére 3% alá, az egyéb szolgáltatásokkal azonos szintre esett vissza. Mindezek okozhatják, hogy az építőiparban működő kkv-k nehezebben, vagy rosszabb feltételek mellett jutnak banki finanszírozáshoz. Ezt erősítette meg az Építési Vállalkozók Országos Szakszövetsége (ÉVOSZ, 2018) is, amely arról számolt be, hogy az ágazatban tevékenykedő mikro- és kisvállalkozásoknak csak töredék része hitelképes.

Az építőipari beruházások teljesítményértéke (beruházási ráfordítások összege) a 2015. évi 90,7 milliárd forintról 2018-ban 212,9 milliárd forintra nőtt, ezáltal átlagosan a nemzetgazdasági beruházások közel 2%-át tette ki. (25. ábra)

235. ábra

Az építőipari beruházások teljesítményértéke (Mrd Ft) és nemzetgazdasági aránya (%) (2015-2018)

Forrás: KSH STADAT_3_3_1 tábla alapján ÁSZ szerkesztés

A 2013. óta tartó GDP növekedéshez az időjárási körülményektől jelentősen függő mezőgazdaság 2013-2014, 2016 és 2018. években járult hozzá, az építőipari termelés viszont – a 2016. évi visszaesést leszámítva – 2013 óta dinamikusabban bővült, mellyel jelentősen hozzájárult a GDP növekedéshez.

A hitelfelvételi aktivitás és az építőipar fehéritése közötti kapcsolat

A kormány a 2019-ben kiadott „Program a versenyképesebb Magyarorszáért” című stratégiában az építőipari mikrovállalkozások beolvasásának ösztönzésével az ágazat vállalatszerkezetének megváltoztatását tűzte ki célul, mely a kormány szerint nem csak a hatékonyságot növelné, hanem visszaszorítaná a feketegazdaságot is. Az építőiparban tevékenykedő vállalatok méretének növekedésével hitelképességük is nőne, mely újabb beruházások illetve a foglalkoztatás további bővítése révén az állam adóbevételeit is emelné.

Az építőipari vállalatok 2013-2015-ben csökkenő hitelállomány mellett – a megnövekedett fizetőképes kereslet hatására - növelték termelésüket, és hozzájárultak a GDP növekedéséhez és a foglalkoztatás bővüléséhez. Az építőipari kkv-k hitelállománya 2016-tól növekedett, a hitelezés további bővítésére lenne igény, mely megvalósulása esetén újabb beruházásokat generálna, és hozzájárulna a gazdasági növekedéshez.

4. A KISVÁLLALKOZÁSOK HITELFELVÉTELÉNEK ÉS A KEDVEZMÉNYES VÁLLALKOZÁSI ADÓZÁSI FELTÉTELEK ÖSSZEFÜGGÉSEI

4.1 A kisvállalkozások kedvezményes adózási feltételei

Magyarországon a vállalkozásoknak az elért jövedelmek tekintetében elsődlegesen társasági adó-, és járulékfizetési kötelezettségük keletkezik, melyek jelentős terhet jelentenek mind a kezdő, mind a már működő kkv számára. E terhek enyhítése érdekében az állam lehetővé tette számukra, hogy három kedvezményes adózási mód közül válasszanak.

A társasági adózást (tao) folytató cégek a számviteli törvény szerinti adózás előtti eredményük után 2016-ig ötszáz millió forint alatt 10%, a felett 19%, majd 2017-től egységesen 9%-ot fizettek meg. Az általuk kifizetett - a Szja tv. szerinti - jövedelmek¹⁰ után pedig 2016-ig 27%, 2017-ben 22%, 2018. január 1-től 2019. június 30-ig 19,5% 2019. július 1-jétől 17,5% szociális hozzájárulási adót (szochó) megfizetését kellett teljesíteniük. Mind a tao, mind a szochó mértékének csökkentése a vállalkozások adóterheinek enyhítését, a gazdaság kifehérítésére irányuló folyamatokat szolgálta.

A kkv-k a számukra biztosított kedvezményes adózási lehetőségek keretében a tao helyett választhatják a kisadózó vállalkozók tételes adóját (KATA), a kisvállalati adót (KIVA), és 2019. végéig az egyszerűsített vállalkozási adót (EVA). A kedvezményes adónemek főbb jellemzőit a 26. ábra tartalmazza.

Kisadózó vállalkozások tételes adója (KATA)

A kkv-k közül a legkisebbek, az egyéni cégek, a magánszemélyekből álló betéti társaságok (bt.) és kereseti társaságok (kkt.) 2013. január 1-jétől választhatták a KATÁ-t, amennyiben a bevételük nem haladta meg a jogszabályban meghatározott szintet. Ez a szint 2016 végéig hatmillió forint volt, majd a kedvezményes adózói kör további szélesítésével 2017. január 1-jétől tizenkétfélmillió forintra módosult. A kkv a KATA adóalanyiságot bármikor bejelentette az adóhatósághoz, s a bejelentést követő hónaptól adóalannyá vált. Az adóalanyisághoz legalább egy magánszemély kisadózót be kellett jelentenie.

A kedvezményes adó mértéke főállású kisadózó után havi ötvezer forint, a főállásúnak nem minősülő kisadózó után havi huszoneezer forint.

A KATÁ-t választó kkv-k mentesülnek a vállalkozói személyi jövedelemadó és vállalkozói járulékalap utáni adó vagy átalányadó, a társasági adó, a személyi jövedelemadó és járulékok, a szociális hozzájárulási adó és a szakképzési hozzájárulás megállapítása és megfizetése alól. Továbbá a 2016. évig – mivel az Áfa tv. szerint az alanyi mentesség értékhatára hatmillió forint volt – az áfafizetési kötelezettség alól is mentesült, amennyiben az alanyi mentességet választotta.¹¹ Az adó megfizetésével a főállású kisadózó társadalombiztosítási szempontból biztosítottnak minősül, azonban a nem főállású kisadózó nem válik biztosítottá.

A KATÁ-s vállalkozásnak bevételi nyilvántartást kell vezetnie, de ezt a kiállított nyugták és számlákat teljes körűen megőrzi. Az ugyanazon vevő részére – egy összegben vagy összesítve – egymillió forintot meghaladó összegű számlákról évente adatot kell szolgáltatniuk az adóhatóság részére, a fiktív számlázás megelőzése érdekében.

Kinek érte meg 2019-ben KATÁ-t választani? Akinek

- ✓ 12 M Ft alatt van a bevétele,
- ✓ alacsonyak a költségei,
- ✓ van legalább egy főállású kisadózója,
- ✓ több vevőnek számláz.

¹⁰ A részletes szabályozás a Szochó tv. 455. §, illetve 2019. január 1-től a 1. § tartalmazza.

¹¹ 2020. január 1-jétől szintén megegyezik az alanyi mentesség értékhatára a KATA bevételi határával.

Az adónem bevezetésének célja a kkv-k adminisztrációs és adóterheinek csökkentése volt, az adóra vonatkozó követelmények azonban nem ösztönözik a vállalati növekedést, mivel a bevételi korlát a növekedést is korlátozza. (Csöke, 2014.)

2624. ábra

A kedvezményes adónemek főbb jellemzői a 2019. évben

Forrás: jogszabályok alapján ÁSZ szerkesztés

Kisvállalati adó (KIVA)

A KIVA a fejlődni képes, növekedési potenciállal rendelkező vállalkozásoknak előnyös, mivel egyrészt csökkent a bérterheket, másrészt ösztönzi a növekedést azzal, hogy csak a vállalkozásból kivont pénzt adóztatja, az új tőke bevonása csökkenti az adóalapot. (Kkv startégia)

A KIVÁ-t szintén 2013. január 1-jétől választhatta az egyéni cég, a kkt., bt., korlátolt felelősségű társaság (kft.) zártkörűen működő részvénytársaság (zrt.), szövetkezet stb. Az adóalannyá váláshoz létszám, bevételi és mérlegfőösszeg korlátot határozott meg a jogalkotó. Az adóévet megelőző adóévben az átlagos statisztikai létszáma nem haladhatja meg 2016-ig a huszonöt, 2017-től az ötven főt, elszámolt bevétele és mérlegfőösszege nem haladhatja meg 2018. november 30-ig az ötszázmillió forintot, 2018. december 1-jétől az egymilliárd forintot.

A KIVA alapja elsődlegesen az eredményt csökkentő, illetve növelő tételekkel korrigált pénzforgalmi szemléletű eredményének a személyi jellegű ráfordításokkal növelt összege. Az adómértéke 2017-ben a korábbi 16%-ról 14%-ra, majd 2018-ban 13%-ra csökkent. A KIVA adóalanya mentesül a tao, a szocho és a szakképzési hozzájárulás bevallása és megfizetése alól.

Az egyszerűsített vállalkozói adó (EVA)

Az EVA 2019. december 31-ig volt választható adónem. Bevezetésének fő célja a kkv adminisztrációs terheinek csökkentése volt. Választhatta az egyéni vállalkozó, az egyéni cég, kkt., bt., kft., szövetkezet stb. A választás feltétele az volt, hogy az adóévet megelőző második és a megelőző adóévben az éves szintű összes bevétele ne haladja meg a harmincmillió forintot.

Az adó alapja az összes bevétel, mely után 37% adót¹² kellett megfizetni. Amennyiben az összes árbevétel meghaladta a harmincmillió forintot, a meghaladó rész után további 50% adófizetési kötelezettség keletkezett. Látható, hogy az előzőekben bemutatott adónemekhez képest az EVA nagyobb terhet jelentett a kkv-k számára. Az EVA megfizetésével azonban a kkv-k mentesültek a tao-, a tagok osztalék utáni, a vállalkozási jövedelem utáni szja-, valamint az áfafizetési kötelezettség alól.

Az EVA bevezetésének célja szintén az egyszerűsítés, az adminisztráció költségeinek csökkentése, továbbá a kkv-k gazdasági aktivitásának növelése volt. Azonban a tapasztalatok azt mutatták, hogy az EVA nem növelte a gazdasági teljesítményt, az EVA-t választó adóalanyok nem voltak érdekeltek az EVA korlátokat meghaladó növekedésben. (Csőke, 2014.)

A társasági adóhoz kapcsolódó adókedvezmények

A társasági adó szerint adózó kkv-k számára a jogszabály adókedvezményeket biztosít egyrészt a fejlesztési hitelek kamatai után, másrészt az általuk megvalósított, meghatározott érték feletti beruházásaik után.

A jogszabály alapján a tárgyi eszköz beszerzéséhez, előállításához igénybevett hitelek után a kkv-k a 2014 és 2017 közötti időszakban egyrészt a korábban megkötött hitelszerződések kamatainak 40%-át, másrészt a 2014-től megkötött szerződések alapján fizetett kamatok 60%-át vehették figyelembe adókedvezményként, azzal, hogy az adókedvezmény összege adóévenként nem haladhatja meg a hatmillió forintot. 2017-től a hatmillió forintos összeghatárt hatályon kívül helyezték és a fejlesztési hitelekre az adóévben megfizetett kamat teljes összegét adókedvezményként vehették figyelembe a kkv-k.¹³

A Tao. tv. fejlesztési adókedvezményt biztosít a vállalkozások által végrehajtott beruházások meghatározott köréhez kapcsolódóan. A kis- és középvállalkozások által megvalósított beruházások esetében – jelenér-

Kinek éri meg KIVÁ-t választani:

- ✓ megfelel a létszám, árbevétel és mérlegfőösszeg feltételeknek,
- ✓ a célja a cég növekedése, fejlesztése,
- ✓ a személyi jellegű ráfordításai meghaladják a nyereséget,
- ✓ nem vonja ki a vállalkozásból a keletkező nyereséget (osztalékot).

¹² Az adókulcs 2012. január 1-jétől emelkedett 37%-ra.

¹³ Tao tv. 22/A. §-a rendelkezik a kis- és középvállalkozások adókedvezményéről.

téken számolva – 2019 július 23-ig legalább ötszázmillió forint, ezt követően kisvállalkozások esetében legalább háromszáz, középvállalkozás által végzett beruházások esetében legalább négyszázmillió forint volt az értékhatár az adókedvezmények igénybevételéhez. 2021-től az értékhatár további 100-100 millió forinttal csökken. Az adókedvezmény igénybevételének további feltétele, hogy az igénybevételt követő négy adóévben a foglalkoztatottak létszáma kisvállalkozásnál legalább öt fővel, középvállalkozásnál legalább tíz fővel, vagy az elszámolt évesített bérköltség kisvállalkozásnál a minimálbér tízszeresével, középvállalkozásnál huszonöt-szörösével haladja meg a beruházás megkezdése előtti adatot. Az adókedvezmény számításának, benyújtásának feltételeit kormányrendelet szabályozza, s az adókedvezmény akkor érvényesíthető, ha az adópolitikáért felelős miniszterhez benyújtott igénybevételi kérelme jóváhagyásra kerül.

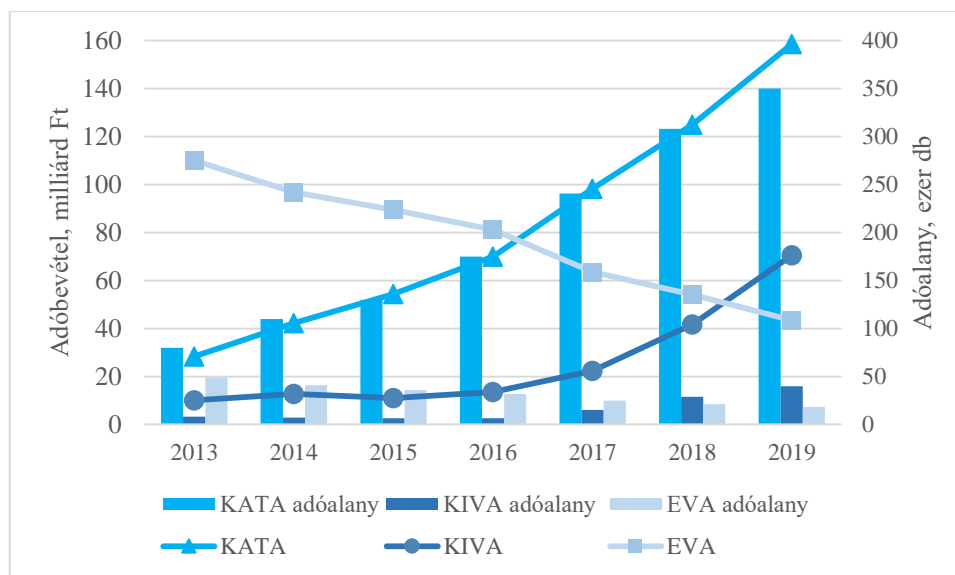
A vállalkozások jövedelmének adózására, valamint a járulékfizetésre vonatkozó könnyítések hozzájárultak ahhoz, hogy 2013-2019 között jelentősen csökkentek a cégek adóterhei.

A kedvezményes adónemekből származó bevételek alakulása

A kkv által befizetett kedvezményes adónemekből a központi költségvetésbe befolyt bevételek a vállalkozások költségvetési befizetéseinek a 2013. évben 15,1, a 2018. évben 28,5%-át tették ki, melyből a KATA és KIVA 2013-ban 3,9, 2018-ban 23,5%-ot volt. Az egyes adónemek szerinti bevételek és adózók létszám adatainak alakulását a 27. ábra mutatja.

25. ábra

A kedvezményes adónemekből származó költségvetési bevételek, valamint az adóalanyok számának alakulás (2013-2019)

Forrás: NAV (2013)-(2018) adatai alapján ÁSZ szerkesztés

A 2013-2019. években az EVA kivételével nőttek központi költségvetés kedvezményes adónemekből származó bevételei, továbbá nőtt az adóalanyok száma is. A KATA bevételek a 2013-2019. évek időszakában öt és félszeresére emelkedtek, a 2019. évben 159 milliárd forintot tettek ki. A KIVA bevételek ugyanebben az időszakban közel hétszeres növekedést értek el a 2019. évben realizált hetvenmilliárd forinttal. A jelentős – az adóalanyok számának változását meghaladó mértékű – növekedés annak ellenére következett be, hogy 2016-hoz képest a KIVA mértéke három százalékponttal csökkent. A növekedéshez hozzájárult, hogy 2019-ben a KIVA bevételi és mérlegfőösszegre vonatkozó feltételének duplájára (ötszázmillióról egymillióra) emelése egy újabb, méretében nagyobb kkv kört engedett az adó alanyai közé.

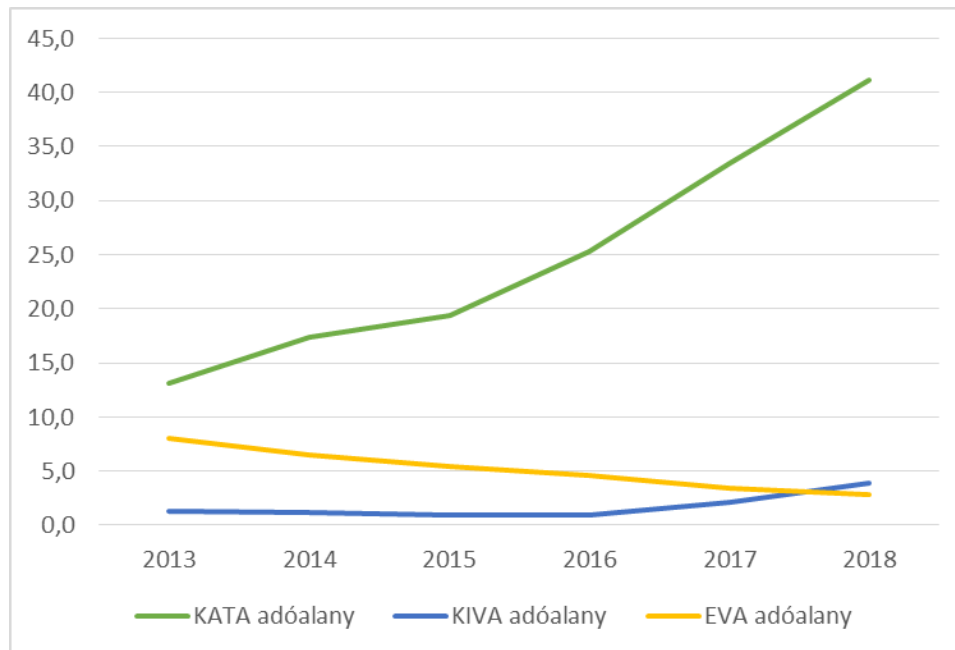
Az EVA bevételek jelentősen csökkentek az időszakban, ami részben a 2012. évi jelentős adókulcs emelésnek, részben a 2013-tól lehetővé vált adózási alternatíváknak (KATA, KIVA) volt köszönhető.

Az EVA esetében az adóalanyok száma a 2013. évi közel ötvenezerrel a 2019. évre tizenkilencezer¹⁴ alá, több mint harmincezerrel csökkent. Az adónem – a kormány átfogó adóegyszerűsítési programjának részeként - 2020. január 1-jétől megszűnt. Az adóalanyokat a 2019. év folyamán tájékoztatták a számukra rendelkezésre álló kedvező adózási lehetőségekről.

A KIVA és a KATA alanyainak száma 2013 óta jelentősen – a KATA több mint négyszeresére, a KIVA ötszörösére – nőtt, a 2019. évben összesen közel négyszázezren választották e két adónemet. A kkv közül a kedvezményes adózást választó adóalanyok arányának alakulását adónemenként a 28. ábra mutatja.

268. ábra

A kkv-k közül a kedvezményes adózást választó vállalkozások arányának változása az előző évhez képest (%), adónemenként (2013-2018)

Forrás: NAV (2013)-(2018) adatai alapján ÁSZ szerkesztés

Az összes kkv közül a kedvezményes adónemet választó adózók száma és aránya évről évre nőtt. 2013-ban 22,4%, 2018-ban 47,8% választotta az KATA, KIVA, EVA kedvezményes adónemek közül valamelyiket. Ugyanakkor a kkv-k 52,2%-a nem élt vagy nem tudott élni az adózási kedvezményekkel.

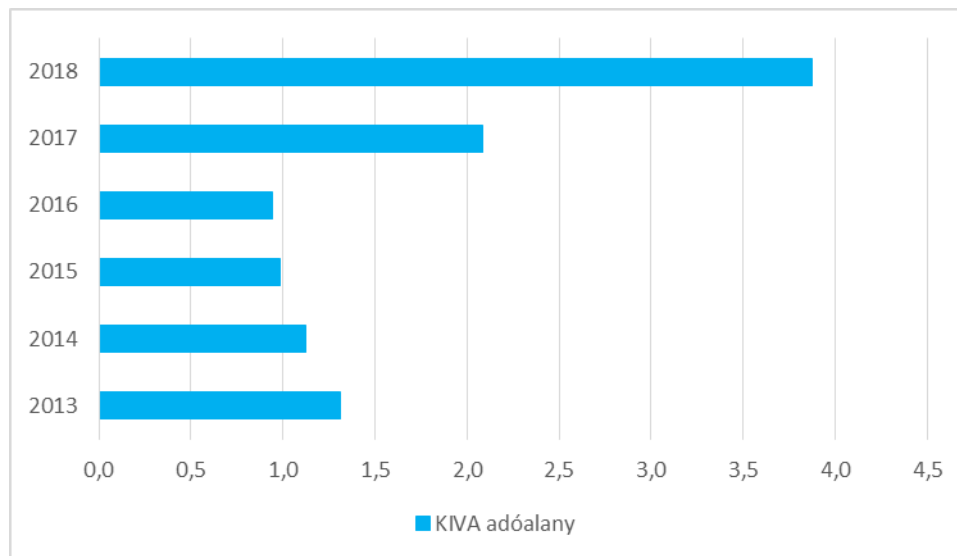
A kkv-k közül a KATA-t választó vállalkozások aránya 2018-ra meghaladta a 40%-ot, mivel a kkv-k túlnyomó részét alkotó mikro-vállalkozások (95%) nagyobb része – a számukra kedvező és egyszerűen teljesíthető adózási és adminisztrációs feltételeknek köszönhetően - feltételezhetően KATA szerint adózik.

A KIVA adóalanyainak aránya a 2018. évben 3,9% volt, ami háromszorosa a bevezetés évében, 2013-ban teljesített aránynak. A KIVA-s adóalanyok száma a 2019 évi évközi adatok alapján az előző évhez képest jelentősen emelkedett, közel 40%-kal, így a kkv-k közül is várhatóan többen térnek át erre az adózási formára.¹⁵ A KIVA-t választó kkv-k arányának alakulását a 2013-2018. években a 29. ábra mutatja be.

¹⁴ A 2019. évi adóalanyokra vonatkozó adatok forrása: <https://www.origo.hu/gazdasag/20190704-rendkivul-nepreszu-a-kiva-es-a-kata-a-szaktarca-is-segitene-a-valtasban.html>

¹⁵ 2019. évre vonatkozóan nem állnak rendelkezésre adatok a kkv-k számáról.

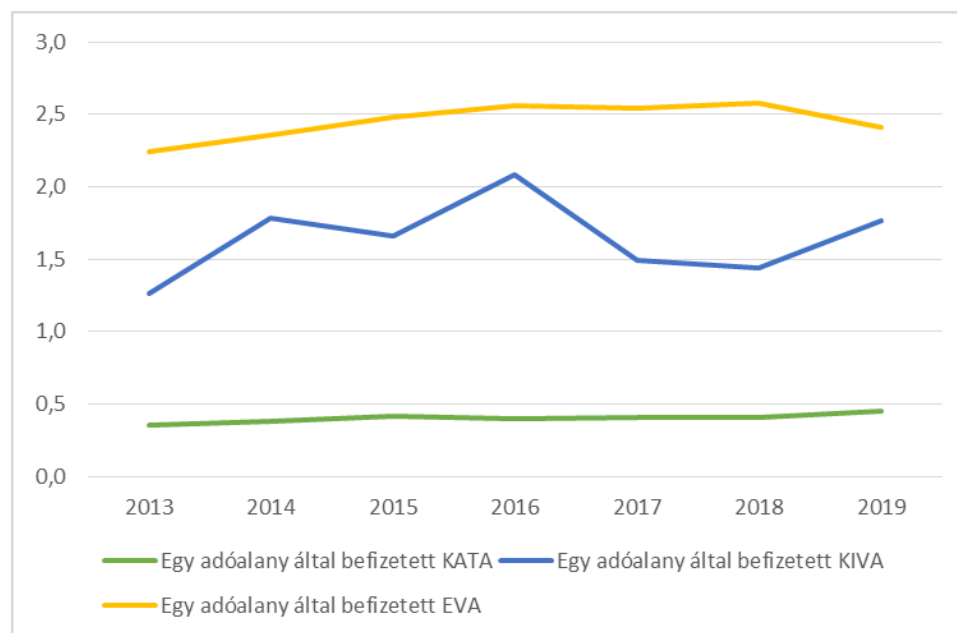
A kkv-k közül a KIVA adóalanyok arányának változása (%) (2013-2018)

Forrás: NAV (2013)-(2018) adatai alapján ÁSZ szerkesztés

Az egy adóalany által befizetett kedvezményes adók összegei a 30. ábra szerint alakultak.

Az egy adóalanyra jutó adóbefizetések összegének alakulása az előző év százalékában (2013-2019)

Forrás: NAV (2013)-(2018) adatai alapján ÁSZ szerkesztés

Az egy adóalanyra jutó EVA befizetések éves összegei – az adónem magasabb mértéke miatt – jelentősen meghaladják a KIVA és a KATA befizetések összegét. Az időszakban azonban az egy adóalanyra jutó befizetések összege csökkent, ami azzal magyarázható, hogy feltehetőleg az alacsonyabb bevételi szintet elért kkv-k váltottak adónemet utoljára 2019. évben, mielőtt az év végén az EVA megszűnt volna.

A KIVA esetében érzékelhető a 2017-től történt adómérték-csökkentések hatása. (2017-ben két százalékponttal, 2018. évben további egy százalékponttal csökkent az adó mértéke.) Azonban a 2018. évben végre-

hajtott csökkentés már nem befolyásolta jelentősen az adóalanyok átlagos befizetését, ami a gazdaság fehéritésére irányuló intézkedések miatti adómorál javulás hatásának is betudható. A 2019. évi adatot torzítja, hogy az adóalanyok számára vonatkozóan csak évközi adat áll rendelkezésre.

Az egy adóalanyra jutó KATA befizetések a 2013. évi 350 ezer forintról az időszak végére 400 ezer forint fölé emelkedtek, ami a 2018. évre 14,3%-os növekedést jelentett, s a 2019-es évközi adatok alapján további növekedés várható. Az egy adóalanytól befolyt összegeket a főállásúak után fizetendő havi ötvenezer forintos adómértékhez viszonyítva az adó alapjául szolgáló létszám egyik időszakban sem érte el az egy főt, 2013-ban 0,6, 2018-an 0,7, 2019-ben – az évközi adatok alapján – 0,8 fő volt. Az egy főt sem elérő átlagos adóalaplétszámok azt igazolják, hogy ezt az adónemet jellemzően a kisebb létszámot, főleg mellékállásban foglalkoztató vállalkozások választották az időszakban.¹⁶ A bekövetkezett emelkedés a mikrovállalkozások által bejelentetten foglalkoztatott dolgozói létszám növekedését jelzi¹⁷.

Mivel a kedvezményes adónemek közül a vállalkozások növelését, fejlesztését a KIVA ösztönzi leginkább az adószámítási feltételek által, ezért a gazdasági növekedéshez való hozzájárulás szempontjából különösen fontos a KIVA adóalanyok számának bővülése. A kis- és középvállalkozások száma 2018-ban negyvenezer volt összesen, s a KIVA adóalanyok száma a 2019. évben szintén negyvenezer darab körül járt, ezért az adóalanyok számának további növelése – a 2019-es adózási feltételek mellett – elsődlegesen a fejlődésre, növekedésre képes mikrovállalkozások bevonásával történhet meg. Ehhez olyan motivációs tényezőket kell számukra meghatározni, melyek a tevékenységük fejlesztésére, növelésére ösztönzi őket.

4.2 A kisvállalkozások hitelfelvételének és a kedvezményes adózási feltételeik lehetséges összefüggései

Az állam a gazdaság folyamatait egyrészt költségvetési politikai, fiskális eszközökkel, másrészt monetáris politikai eszközökkel befolyásolhatja. A növekedés orientált gazdaságpolitika keretében az állam támogatásokkal (kedvezményes adók, kamattámogatások stb.) a központi költségvetés terhére, és monetáris eszközökkel, az állam tulajdonában álló bankon (MNB) keresztül, refinanszírozott kedvezményes hitelekkel ösztönzi a gazdaság növekedési folyamatait. A dinamikus gazdasági növekedéshez szükséges, hogy a vállalkozások beruházásait stabil, kiszámítható, alacsony kamatozású hitelekkel finanszírozhassák. (Banai, Pulai, 2018.)

A kkv-k számára megállapított kedvezményes adónemekkel az állam közvetett támogatást nyújt a szektor számára. A választható kedvezményes adónemek, valamint a végrehajtott adómérték-csökkentések (tao, szocho, KIVA) hatására a kkv-knél maradó adók megtakarításként vagy fogyasztásként jelentkeznek¹⁸. A kkv-k feltételezett fogyasztásnövekedése pozitívan befolyásolhatja a gazdasági folyamatokat. A megtakarításaik növekedése kedvező lehetőséget teremt a kedvezményes hitellehetőségekkel kiegészítve a kkv-k beruházásainak értéknöveléséhez. A megvalósított beruházások kedvezően befolyásolják a gazdasági növekedést.

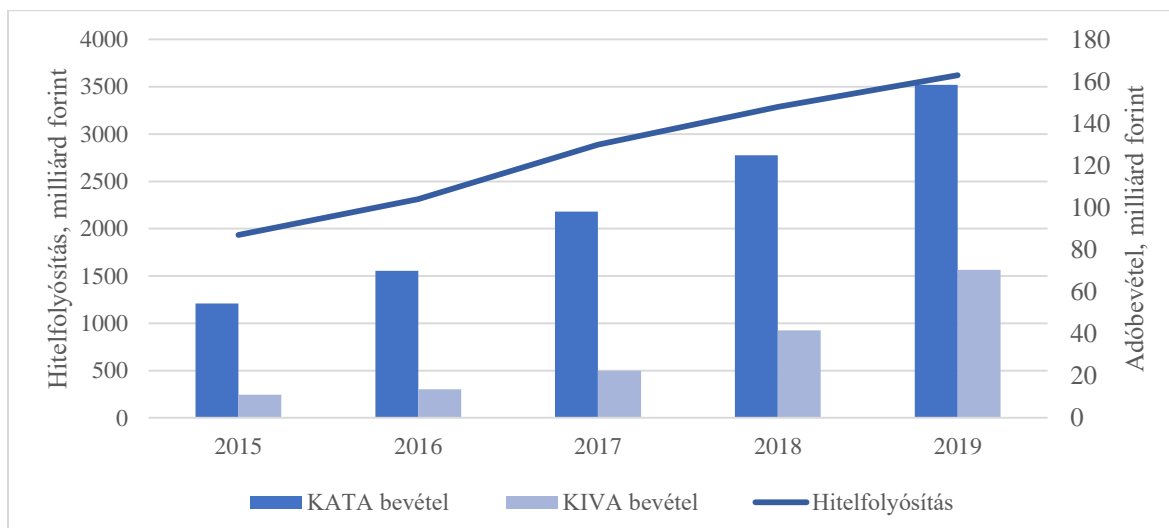
Az állam a 2013-2019. évek időszakában a kkv-k számára nyújtott kedvezményes hitelekkel (NHP, Szechenyi Kártyaprogram stb.), a számukra biztosított kedvezményes adónemekkel a kkv teljesítményének, hitelaktivitásának növekedését kívánta elérni. A kkv-k számára biztosított kedvezményes hitelfolyósítások és a kedvezményes adónemekből befolyt bevételek alakulását a 31. ábra tartalmazza. Látható, hogy az időszakban nőtt a kkv-k számára folyósított kedvezményes hitelek éves mennyisége, valamint nőtt a kedvezményes adónemekből származó költségvetési bevételek is. A kkv-k éltek a számukra biztosított előnyökkel, az állam gazdaságélénkítő szándékának megfelelően.

¹⁶ A mellékállású dolgozók után a mikrovállalkozást havi huszonezer forint adókötelezettség terhelte.

¹⁷ A mikrovállalkozások átlagos foglalkoztatotti létszáma az időszakban 4,5 fő volt, de nincs arról információ, hogy fő- vagy mellékállásban voltak foglalkoztatva.

¹⁸ Az adóteher-csökkentések hatásának forintban kifejezett értékéről sajnos nem áll rendelkezésre adat.

A kedvezményes hitelfolyósítások és a kedvezményes adónemekből befolyt bevételek alakulása a (2015-2019)¹⁹

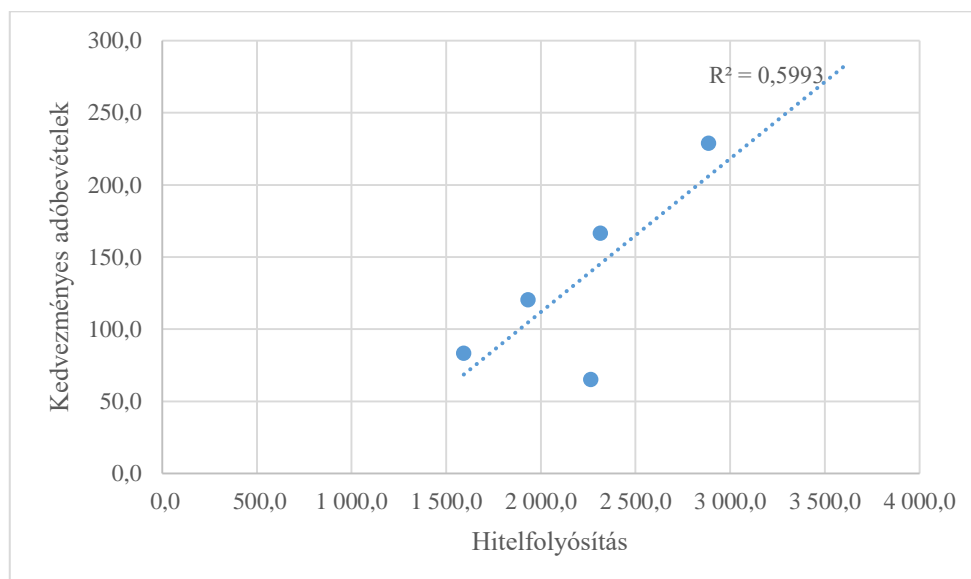

Forrás: NAV (2013)-(2018) és MNB (2020) adatai alapján ÁSZ szerkesztés

A kkv-k számára folyósított hitelek és a kedvezményes adókból (KIVA+KATA) származó költségvetési bevételek közötti összefüggést regressziós elemzéssel is megvizsgáltuk. A pontosabb eredmények érdekében a hitelfolyósítási adatokat a folyósítást követő második évben befolyt költségvetési bevételekkel vetettük össze. Az elemzés alapján az 32. ábra szerinti eredmény mutatkozott.

¹⁹ A hitelfolyósítások adatai 2015. évtől állnak rendelkezésre.

A kkv-k számára folyósított hitelek és a kedvezményes adókból származó költségvetési bevételek kapcsolata²⁰ (Mrd Ft)

Forrás: MNB (2018b) és (2020b), az egyes évek zárszámadási törvényeinek indoklásai alapján ÁSZ szerkesztés

Az elemzés alapján a kkv-knak folyósított hitelek és a kedvezményes adókból származó bevételek között a közepesnél erősebb pozitív kapcsolat ($r=0,74$) van. A determinációs együttható ($R^2=0,5993$) értéke azt mutatja, hogy a kkv-k számára történt hitelfolyósítások 60%-ban határozzák meg a folyósítást követő második évben a kedvezményes adókból befolyt költségvetési bevételek várható értékét. A kkv-k kedvezményes adóbefizetéseit elsődlegesen az általuk alkalmazott létszám és a kapcsolódó személyi ráfordítások alakulása befolyásolja. Azonban a gazdaságban betöltött jelentős szerepük miatt - 2018-ban a hozzáadott érték 46, a nettó árbevétel 42, a nemzetgazdasági beruházások 30%-a, ebben a körben keletkezett – érdemes ezeket a mutatókat is figyelembe venni az időszak értékelésének vonatkozásában. (Forrás: KSH, 2018b)

A kkv-k hitelfelvételeinek és a kedvezményes adózási feltételek közötti legfőbb összefüggés, hogy az állam gazdaságpolitikai eszközeiként hatással vannak a gazdasági növekedésre, - egy bizonyos szintig - élénkítik a kkv-k gazdasági folyamatait. A további teljesítménymutatókat tekintve megállapítható, hogy az időszakban végrehajtott adószervezeti reformok, és hitelprogramok pozitív folyamatokat indítottak el, azonban mivel az elemzés készítésének idején többségében 2018-ig állnak rendelkezésre a 2017-2019 időszakában végrehajtott intézkedések kedvező hatásának teljes kifizetése jelenleg nem értékelhető.

Mivel a kedvezményes adónemek bevezetésének, az adómértékek csökkentések hatására elért, a vállalkozásoknál maradó összegekre vonatkozóan nem áll rendelkezésre számszerűsített információ ezért a hitelezési folyamattal való további összefüggés nem tárható fel, azon túlmenően, hogy a kkv-k a náluk maradó többletpénzek hatására biztonságosabbnak értékelhetik gazdálkodásukat, csökken a gazdálkodásuk kockázata, ami növelheti a beruházási hajlandóságukat, melyhez az időszak hitelprogramjai kedvezményesen biztosítanak forrást.

²⁰ Az MNB által gyűjtött, a kkv-k számára folyósított hitelekre vonatkozó adatok módszertanában 2015. évtől változás következett be. A korábbi években a kkv-k számára történt hitelfolyósítások halmozottan tartalmazták a folyószámlahitelek adatait. 2015. évtől új módszertan alapján gyűjtik ezeket az adatokat, a folyószámlahitelek figyelembe vételére vonatkozóan nem áll rendelkezésre a részletes eljárás. Az elemzés készítésekor az adatok jobb összehasonlíthatósága érdekében a 2013-2014. évi adatokból kivettük a folyószámlahitel-folyósításokat, ebből kifolyólag azonban az adatok nem azonos alapúak, azonban a regressziós egyenes jelzi az adatok „ideális” alakulását.

1. MELLÉKLET: A KKV-K SZÁMÁRA NYÚJTOTT KEDVEZMÉNYES HITELPROGRAMOK

Széchenyi-hitelprogram:

A Széchenyi-hitelprogram a 2002. évi indulása óta kínált az eredményesen működő, megfelelő múlttal rendelkező vállalkozások, elsősorban a kkv-k számára állami kamattámogatással a piaci hitelfeltételeknél kedvezőbb folyószámlahitelt. A program 2010-től újabb konstrukciókkal bővült:

Széchenyi Kártya Folyószámlahitel: 0,5 millió - 100 millió forint összegű folyószámlahitel igényelhető. 25 millió forintig ingatlanfedezet nélkül is igényelhető. A maximálisan igényelhető hitelösszeg mértéke 2017 szeptemberében emelkedett 50 millió forintról 100 millió forintra.

Széchenyi Forgóeszközhitel: 1 - 100 millió forint összegű forgóeszközhitel igényelhető.

Széchenyi Beruházási Hitel: 1 - 100 millió forint összegű beruházási hitel igényelhető. Az igénylés feltétele a legalább 20 százalékos önerő.

Széchenyi Önerő Kiegészítő Hitel: 0,5 - 100 millió forint összegű pályázatokhoz szükséges önerést finanszírozza. Feltétele a legalább 20 százalékos önerő. E konstrukcióhoz nem kapcsolódik kamattámogatás.

Széchenyi Támogatást Megelőző Hitel: utófinanszírozású pályázatok keretében megvalósuló fejlesztéseket elő finanszírozására igényelhető 0,5 millió - 100 millió forint összegű hitel.

Agrár Széchenyi Kártya: a mezőgazdasággal, illetve erdő-, vad- és halgazdálkodással foglalkozó vállalkozások számára biztosított szabad felhasználású 0,5 millió - 100 millió forint összegű hitel. 25 millió forintig ingatlanfedezet nélkül is igényelhető.

Az uniós forrásokból (GOP, KMOP) finanszírozott *Új Széchenyi Hitelprogramok* is mikrohitelt nyújtottak a kkv-knak, beruházási célra max. 10 millió forintot, forgóeszközhitelre max. 6 millió forintot lehetett igényelni, melyhez az állam refinanszírozás útján nyújtott támogatást.

Mikrohitel Program:

A Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítványon keresztül igénybe vehető Mikrohitel Program célja azon mikro- és kisvállalkozások finanszírozása, melyek a hagyományos bankhitelhez nehezen vagy egyáltalán nem jutnának hozzá. A fix, 3,9%-os kamatozású, max. 10 éves futamidejű mikrohitelt az induló, gazdasági múlttal még nem rendelkező vállalkozások is igényelhetik. A maximálisan felvehető összeg 10 millió forint, melyet beruházására, vagy forgóeszközök finanszírozására lehet fordítani. A hitelnyújtás mellett az alapítvány tanácsadással is támogatta a mikro- és kisvállalkozásokat. Az állam a programot refinanszírozás útján támogatta.

Magyar Fejlesztési Bank Zrt. által kínált támogatott hitelek:

Az MFB hosszú távú, max. 15 éves futamidejű beruházási és max. 6 éves futamidejű forgóeszközhitelket kínál a kkv-k és a nagyvállalati szektor számára. A legfeljebb 500 millió forint összegű forgóeszközhitelket mezőgazdasági vagy élelmiszeripari vállalkozások vehetik igénybe. A Vállalkozásfinanszírozási Program keretében maximum 3 milliárd Ft-ot, az Agrárfejlesztési Hitelprogram keretében legfeljebb 1 milliárd Ft-ot vehettek fel a vállalkozások beruházási célra. Az állam a programot refinanszírozás útján támogatta.

Magyar Export-Import Bank Zrt. kedvezményes exporthitelei:

Az állami tulajdonban álló Magyar Export-Import Bank Zrt. (Eximbank) kedvezményes kamatozású exporthiteleket nyújt, melyhez a központi költségvetésből kamatkiegyenlítésben részesül. A 2013-ban 286 ügyféllel rendelkező Eximbank 2014-től új hitelkonstrukciókat vezetett be a piacra, melynek következtében elsősorban a kkv-szektorból bővítette ügyfélkörét, ezáltal hozzájárulva a kkv-k exportban betöltött súlyának növeléséhez, melyet a bank stratégiai célul tűzött ki. 2018-ban az Eximbank több mint 329 milliárd forint értékű új hitelszerződést kötött, az 1600 ügyfél 89%-a tartozott a kkv-szektorba, amely a folyósított összeg 47%-ára kötött szerződést. (Eximbank, 2019)

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Agrárgazdasági Kutató Intézet (2013): A mezőgazdasági és az élelmiszeripari termékekre vonatkozó áfarendszer és –mérték változása és hatásai, <http://repo.aki.gov.hu/282/> letöltve: 2020.04.06, <https://www.agrarszektor.hu/tags/%C3%A1facsal%C3%A1s/>
- Balog Ádám (2014): Adóelkerülés és rejtett gazdaság Magyarországon, In: Köz-gazdaság 2014/4 – Külön-szám az adópolitikáról, www.mnb.hu › letoltes › balog-15-30
- Balog Ádám (2018): A KKV-szegmens hitelezési folyamatainak elemzése a hitelgaranciák tükrében, az Eu-rópai Unióban, Hitelintézeti Szemle, 17. évf. 1. szám, 2018. március, 62–82. o
- Banai – Körmendi – Lang – Vágó (2016): A magyar kis- és középvállalati szektor hitelkockázatának model-lezése, MNB tanulmányok 123., 2016., <https://www.mnb.hu/kiadvanyok/elemlzesek-tanulmanyok-statisztikak/mnb-tanulmanyok/mnb-tanulmanyok/mt-123-banai-adam-kormendi-gyongyi-lang-peter-vago-nikolett-a-magyar-kis-es-kozepvallalati-szektor-hitelkockazatanak-modellezese>
- Banai Ádám – Pulai György (2018): Hiányoznak a hosszú, fix kamatozású kkv-hitelek Portfolio.hu, 2018. június 20, <https://www.mnb.hu/kiadvanyok/szakmai-cikkek/hitelezes-nhp/banai-adam-pulai-gyorgy-hianyoznak-a-hosszu-fix-kamatozasu-kkv-hitelek>
- Belyó Pál (2005): A rejtett gazdaság nagysága és jellemzői, in: Statisztikai Szemle, 86. évfolyam 2. szám, www.ksh.hu › statszemle_archive
- Bisnode Magyarország Kft. (2015): Messze még a gazdasági fellélegzés, <https://www.bisnode.hu/tudastar/gondolatok/messze-meg-a-gazdasagi-fellelegzes/> (letöltve: 2020.03.10)
- Bisnode Magyarország Kft. (2017): Meddig csökkenhet még a Bisnode bedőlési index? <https://www.bisnode.hu/tudastar/gondolatok/meddig-csokkenhet-a-bisnode-bedolesi-index/> (letöltve: 2020.03.10)
- Bokor Csilla-Fábián Gergely-Lanther Tünde (2015): Túl későn, túl keveset? –Hitelgarancia Magyarországon, Privatbankar.hu, 2015. június 12, <https://www.mnb.hu/kiadvanyok/szakmai-cikkek/hitelezes-nhp/bokor-csilla-fabian-gergely-lanther-tunde-tul-keson-tul-keveset-hitelgarancia-magyarorszag>
- Csiszárík-Kocsir Ágnes (2018): A kis- és középvállalkozások jövőbeni hiteleinek jellemzői a pénzügyi hely-zet függvényében – Vállalkozásfejlesztés a XXI. században – Budapest, 2018.
- Csóke István Máté (2014): A hazai mikro-, kis- és középvállalkozások adórendszerének vizsgálata, avagy egy nehezen adóztatható csoport? http://szak-ma.hu/data/cikk/10/713/cikk_100713/Csoke_Istvan_Mate_A_hazai_mikro_kis_es_kozeptvallalkozasok.pdf (letöltés: 2020. március 30.)
- Európai Bizottság, Vállalkozáspolitikai és Ipari Főigazgatóság (2014): 2014. évi SBA-tájékoztató, Magyar-ország, ec.europa.eu › attachments › translations › renditions › native
- Európai Bizottság, Vállalkozáspolitikai és Ipari Főigazgatóság (2019): 2019. évi SBA-tájékoztató, Magyar-ország, ec.europa.eu › attachments › translations › renditions › native
- European Central Bank: (2019) Survey on the Access to Finance of enterprises in the euro area, April to September 2019, www.ecb.europa.eu › safe › html › index.en.html
- Építési Vállalkozók Országos Szakszövetsége (2018): Az építési ágazat 2018. évi súlyponti problémái, javaslatok ezek megoldásához, www.evosz.hu › data › dokument › Az-epitesi-agazat-2018-evi-sulyp...
- Fábián Gergely – Nagy Márton (2015): Rég nem látott ütemben emelkedő, egészségesebb szerkezetű kkv hitelállomány, <https://www.mnb.hu/sajtoszoba/hirek-2015-juniusig/fabian-gergely-nagy-marton-reg-nem-lattott-utemben-emelkedo-egeszsegesebb-szerkezetu-kkv-hitelallomany>, letöltve: 2020. április 01
- Harsányi Péter (2019): Kezd felfutni az MNB hitelezési programja, <https://novekedes.hu/elemlzesek/kezd-felfutni-az-mnb-kedvezmenyes-hitelezesi-programja>, letöltve:2020.04.02

- Herman Bernadett (2019): Hatalmas adósságot halmoztak fel a magyar vállalatok, https://www.napi.hu/magyar_vallalatok/vallalati-hitelezes-agazatok-mnb-mezogazdasag-epitoipar-ingatlan-gepgyartas.696595.html
- Innovációs és Technológiai Minisztérium (2019): A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének stratégiája 2019-2030, 2019.11.05., [www.kormany.hu > download > KKV_Strategia](http://www.kormany.hu/download/KKV_Strategia)
- Innovációs és Technológiai Minisztérium: A munkaügyi hatóság (OMMF) éves ellenőrzési jelentései, http://www.ommf.gov.hu/index.php?akt_menu=563
- Kállay László (2014): Állami támogatások és gazdasági teljesítmény – Támogatás-túladagolás a magyar gazdaságfejlesztésben? – Közgazdasági Szemle, LXI. évf. 2014. március (279-298. o.)
- Infojegyzet (2018): Kis- és középvállalkozások – Infojegyzet, 2018/22. 2018. október 26.
- Központi Statisztikai Hivatal (2013a): Kis- és középvállalkozások statisztikája 2013-tól <http://statinfo.ksh.hu>
- Központi Statisztikai Hivatal (2013b): Jelentés az építőipar 2013. évi teljesítményéről, [www.ksh.hu > docs > hun > xftp > idoszaki > jelepit > jelepit13](http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/jelepit/jelepit13)
- Központi Statisztikai Hivatal (2015): A kis- és középvállalkozások jellemzői, 2015, [www.ksh.hu > docs > hun > xftp > idoszaki > pdf > kkv15](http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/kkv15)
- Központi Statisztikai Hivatal (2016): A kis- és középvállalkozások jellemzői, 2016, [www.ksh.hu > docs > hun > xftp > idoszaki > pdf > kkv16](http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/kkv16)
- Központi Statisztikai Hivatal (2017): A kis- és középvállalkozások jellemzői, 2017, [www.ksh.hu > docs > hun > xftp > idoszaki > pdf > kkv17](http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/kkv17)
- Központi Statisztikai Hivatal (2018a): Jelentés az építőipar 2018. évi teljesítményéről, [www.ksh.hu > docs > hun > xftp > idoszaki > jelepit > jelepit18](http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/jelepit/jelepit18)
- Központi Statisztikai Hivatal (2018b): A kis- és középvállalkozások jellemzői, 2018, [www.ksh.hu > docs > hun > xftp > idoszaki > pdf > kkv18](http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/kkv18)
- Központi Statisztikai Hivatal (2019): A mezőgazdaság szerepe a nemzetgazdaságban, 2018, [www.ksh.hu > docs > hun > xftp > idoszaki > mezo > mezoszerepe18](http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mezo/mezoszerepe18)
- Kolozsi Pál Péter – Parragh Bianka – Pulai György (2017): Jegybanki hitelösztönző programok rendszerezése – célzottság és intenzitás – Pénzügyi Szemle 2017/4
- Lámfalusi Ibolya – Tóth Kristóf – Péter Krisztina (2013): A mezőgazdasági és élelmiszeripari termékekre vonatkozó áfamértékek csökkentésének egy lehetséges alternatívája, https://napok.georgikon.hu/hu/cikkadatbazis/cikkek-2012/search_result?search_phrase=%C3%A1fa&catid=0&ordering=newest&search_mode=any&search_where%5B%5D=search_name&search_where%5B%5D=search_description
- Magyar Export-Import Bank Zrt. (2019): Exim 25 éve - Útlevél a sikerhez, <https://exim.hu/exim/kiadvanyok>
- Magyar Fejlesztési Bank (2018): Periszkóp, az MFB gazdasági jelentése, 2018. február, [www.mfb.hu > periszkop > www.mfb.hu > periszkop > mfb-periszkop-2018-februar-m92](http://www.mfb.hu/periszkop/www.mfb.hu/periszkop/mfb-periszkop-2018-februar-m92)
- Magyar Fejlesztési Bank (2019): Periszkóp, az MFB gazdasági jelentése, 2019. szeptember, [www.mfb.hu > periszkop > mfb-periszkop-2019-szeptember-m107](http://www.mfb.hu/periszkop/mfb-periszkop-2019-szeptember-m107)
- Magyar Nemzeti Bank (2014): Növekedési Hitelprogram, Az első 18 hónap, [www.mnb.hu > letoltes > novekedesihitelprogramazelső18honap](http://www.mnb.hu/letoltes/novekedesihitelprogramazelső18honap)
- Magyar Nemzeti Bank (2017): A Növekedési Hitelprogram eredményei, [www.mnb.hu > letoltes > anovekedesi-hitelprogram-eredmenyei-honl](http://www.mnb.hu/letoltes/anovekedesi-hitelprogram-eredmenyei-honl)
- Magyar Nemzeti Bank (2018a): 180 lépés a magyar gazdaság fenntartható felzárkózásáért - Műhelymunka, MNB 2018. július <https://www.mnb.hu/letoltes/mnb-180-pontja.pdf> (letöltés: 2020. március 30.)
- Magyar Nemzeti Bank (2018b): Hitelintézetek összesen (2018. december 31-ig, xls, 2019.03.08, <https://www.mnb.hu/felugyelet/idosorok/i-penz-es-hitelpiaci-szervezetek/archivum/1-hitelintezeti>

sajtóközlemények-gyorselemzések-modszer-tani-tajekoztatok-es-prudencialis-adatok-idosorai/idosorok (letöltés, 2020. április 20)

Magyar Nemzeti Bank (2019a): Hitelezési folyamatok 2019 március – MNB, 2019. március, . , pdf és ábrák és adatsorok.xls <https://www.mnb.hu/kiadvanyok/jelentesek/hitelezesi-folyamatok/hitelezesi-folyamatok-2019-marcius> (letöltés: 2020. március 28.)

Magyar Nemzeti Bank (2019b): Hitelezési folyamatok 2019 szeptember, pdf és ábrák és adatsorok.xls – MNB, 2019 szeptember, <https://www.mnb.hu/kiadvanyok/jelentesek/hitelezesi-folyamatok/hitelezesi-folyamatok-2019-szeptember> (letöltés: 2020. március 28.)

Magyar Nemzeti Bank (2019c): Pénzügyi Stabilitási Jelentés, 2019. május www.mnb.hu > jelentések > penzugyi-stabilitasi-jelentes-2019-majus

Magyar Nemzeti Bank (2020a): Hitelezési folyamatok, 2020. március, www.mnb.hu > jelentések > hitelezesi-folyamatok-2020-marcius (letöltés: 2020. március 28.)

Magyar Nemzeti Bank (2020b): Vállalkozások hitelállománya (idősorok) xls fájl (2020.03.29) <https://www.mnb.hu/felugyelet/idosorok/i-penz-es-hitelpiaci-szervezetek/hitelintezetek> (letöltés)

Magyarország Kormánya (2019): Program a versenyképesebb Magyarorszáért, www.kormany.hu > download > Program a Versenyképesebb Magyar...

Mérő Katalin (2003): A gazdasági növekedés és a pénzügyi közvetítés mélysége, Közgazdasági Szemle, L. évf., 2003. július–augusztus, www.kszemle.hu > tartalom > letoltes

Mérő Bence (2015): Új indikátor a hitelezés fenntarthatóságának megítélésében, www.mnb.hu > letoltes > mero-bence-uj-indikator-a-hitelezes-fenntart...

Nagy Márton (2018.): Új konvergencia – kétszer nagyobb hitelpenetráció a következő évtized végére, Portolio.hu, Hitelezés konferencia 2018.

NAV (2013): NAV évkönyv, 2013 – Tények, információk a Nemzeti Adó- és Vámhivatal szervezetéről és annak 2013. évi tevékenységéről, Budapest,- évkönyv 2014

NAV (2014): NAV évkönyv, 2014 – Tények, információk a Nemzeti Adó- és Vámhivatal szervezetéről és annak 2014. évi tevékenységéről, Budapest, 2015

NAV (2015): NAV évkönyv, 2015 – Tények, információk a Nemzeti Adó- és Vámhivatal szervezetéről és annak 2015. évi tevékenységéről, Budapest, 2016

NAV (2016): NAV évkönyv 2016 – Tények, információk a Nemzeti Adó- és Vámhivatal szervezetéről és annak 2016. évi tevékenységéről, Budapest, 2017

NAV (2017): NAV évkönyv 2017 – Tények, információk a Nemzeti Adó- és Vámhivatal szervezetéről és annak 2017. évi tevékenységéről, Budapest, 2018

NAV (2018): NAV évkönyv 2018 – Tények, információk a Nemzeti Adó- és Vámhivatal szervezetéről és annak 2018. évi tevékenységéről, Budapest, 2019

NAV PEI (2015, 2018): Éves jelentés 2015, 2018. https://nav.gov.hu/nav/penzmosas/eves_jelentesek_feleves_tajekoztatok

Nemzetgazdasági Minisztérium (2013): Kis- és középvállalkozások fejlesztésének stratégiája 2014–2020, <https://2010-2014.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/belgazdasagert-felelos-allamtitkarsag/hirek/kis-es-kozepvallalkozasok-strategiaja-2014-2020>

Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (2018): Sok őstermelő nem adott be SZJA bevallást, <https://www.nak.hu/tajekoztatasi-szolgaltatas/mezogazdasagi-termeles/97868-sok-ostermelo-nem-adott-be-szja-bevallast>

Opten Kft (2020): Rekordmagas cégalapítási számmal zárta az évet az építőipar 2019-ben, <https://www.opten.hu/kozlemenyek/rekordmagas-cegalapitasi-szammal-zarta-az-ebet-az-epitoipar-2019ben>

Országos Munkavédelmi és Munkaügyi Főfelügyelőség (2015): A munkaügyi ellenőrzés tapasztalatai (2014. év) ommf.gov.hu › letoltes

Petric Richárd (2019): Sokkoló statisztikák: minden ötödik magyar agrárvállalkozást külföldiek irányítanak, <https://www.agrarszektor.hu/agrarpenzek/sokkolo-statisztikak-minden-otodik-magyar-agrarvallalkozast-kulfoldiek-iranyitanak.18493.html>

Pulai György – Módos Dániel (2014): Az NHP második szakaszában jelentősen nőtt a kisebb vállalkozások súlya, Portfolio.hu, 2014. július 31, www.mnb.hu › letoltes › [mnb-szakmai-cikk-pulai-gyorgy-modos-dan..](#)

Friedrich Schneider - Stefan D. Haigner: Implausible Large Differences in the Sizes of Underground Economies in Highly Developed European Countries? A Comparison of Different Estimation Methods, <https://www.jku.at/institut-fuer-volkswirtschaftslehre/team/friedrich-schneider/>, letöltve: 2020.04.03.

Tóth Gábor – dr. Surányi Rozália (2013): A forgalmi típusú adócsalások lehetőségei a gabona és liszt kereskedelemben, napok.georgikon.hu › [cikadatbazis](#) › [cikkek-2012](#) › [doc_view](#) › 127...

JOGSZABÁLYOK ÉS KÖZJOGI SZABÁLYOZÓ ESZKÖZÖK JEGYZÉKE

1995. évi CXVII. törvény - a személyi jövedelemadóról
2002. évi XLIII. törvény - az egyszerűsített vállalkozói adóról (hatálytalan: 2020. január 1-től)
2004. évi XXXIV. törvény a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról
2007. évi CXXVII. törvény - az általános forgalmi adóról
2011. évi CLVI. törvény – egyes adótörvények és azzal összefüggő egyéb törvények módosításáról. (hatálytalan)
2012. évi CCIV. törvény Magyarország 2013. évi központi költségvetéséről
2012. évi CXLVII. törvény - a kisadózó vállalkozások tételes adójáról és a kisvállalati adóról
2013. évi CCXXX. törvény Magyarország 2014. évi központi költségvetéséről
2013. évi CXXXIX. törvény a Magyar Nemzeti Bankról
2014. évi C. törvény Magyarország 2015. évi központi költségvetéséről
2015. évi C. törvény Magyarország 2016. évi központi költségvetéséről
2015. évi CLXIV. törvény Magyarország 2015. évi központi költségvetéséről szóló 2014. évi C. törvény módosításáról
2015. évi CLXXII. törvény a Magyarország 2014. évi központi költségvetéséről szóló 2013. évi CCXXX. törvény végrehajtásáról
2016. évi CXXII. törvény a Magyarország 2015. évi központi költségvetéséről szóló 2014. évi C. törvény végrehajtásáról
2016. évi XC. törvény Magyarország 2017. évi központi költségvetéséről
2017. évi C. törvény Magyarország 2018. évi központi költségvetéséről
2017. évi CLXX. törvény a Magyarország 2016. évi központi költségvetéséről szóló 2015. évi C. törvény végrehajtásáról
2018. évi L. törvény Magyarország 2019. évi központi költségvetéséről
2018. évi LII. törvény a szociális hozzájárulási adóról (hatályos 2019. január 1-től)

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

áfa	általános forgalmi adó
Áfa tv.	2007. évi CXXVII. törvény az általános forgalmi adóról
ÁSZ	Állami Számvevőszék
AVHA	Agrár-Vállalkozási Hitelgarancia Alapítvány
EVA	egyszerűsített vállalkozói adó
Garantiqa Zrt.	Garantiqa Hitelgarancia Zrt.
ITM	Innovációs és Technológiai Minisztérium
KATA	kisadózó vállalkozások tételes adója
KIVA	kisvállalati adó
kkv	mikro, kis- és középvállalkozások
Kkv. tv.	2004. évi XXXIV. törvény a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról
KSH	Központi Statisztikai Hivatal
MNB	Magyar Nemzeti Bank
NAV	Nemzeti Adó- és Vámhivatal
szja	személyi jövedelemadó
Szja tv.	1995. évi CXVII. törvény - a személyi jövedelemadóról
szocho	szociális hozzájárulása
Szocho tv.	2011. évi CLVI. törvény egyes adótörvények és azzal összefüggő egyéb törvények módosításáról (2018. december 31-ig) 2018. évi LII. törvény a szociális hozzájárulási adóról (2019. január 1-től)
tao	társasági adó
Katv.	2012. évi CXLVII. törvény - a kisadózó vállalkozások tételes adójáról és a kisvállalati adóról

FOGALOMTÁR

Beruházási hajlandóság	A kkv-k beruházási hajlandóságát jellemzi, hogy a bruttó hozzáadott érték mekkora hányadát fordítják investíciókra. (Forrás: KSH 2017)
Fedezeti követelmény	A bankok által meghatározott követelmények annak érdekében, hogy az adós nemfizetése esetén is a pénzükhöz juthassanak. A fedezeti követelményként meghatározott követelmény lehet pl. a vállalkozói jövedelem, ingatlan, adóstárs bevonása, garancia- vagy kezességvállalás, bankbetét vagy értékpapír. (Forrás: bankmonitor.hu)
Hitelképesség	A hitelképesség (bonitás) általában egy cég, vagy személy múltbeli működésének, eredményességének, vagyoni és pénzügyi helyzetének összessége alapján levonható következtetés. Általában hitelképtelennek minősítik a bankok azt az adóst, akinek az e szempontok alapján felmért anyagi helyzetéből, illetve a törlesztési kötelezettség nem megfelelő teljesítéséből azt a következtetést lehet levonni, hogy a felvenni szándékozott kölcsön megtérülése nem várható a bank számára. A hitelképességet vizsgálja a bank a hitelbírálat során, valamint a hitelszerződés teljesítése során is. (Forrás: http://www.bankszovetseg.hu/fogalomtar/h.cshtml)
Kkv	Az a vállalkozás, amelynek összes foglalkoztatotti létszáma 250 főnél kevesebb, és éves nettó árbevétele legfeljebb 50 millió eurónak megfelelő forintösszeg, vagy mérlegfőösszege legfeljebb 43 millió eurónak megfelelő forintösszeg. (2019. december 31-ei EU árfolyamon: 330,52 = 16,5 milliárd forint, 14,2 milliárd forint)
Kisvállalkozás	Az a vállalkozás, amelynek összes foglalkoztatotti létszáma 50 főnél kevesebb, és éves nettó árbevétele vagy mérlegfőösszege legfeljebb 10 millió eurónak megfelelő forintösszeg. (3,3 milliárd forint)
Mikrovállalkozás	Az a vállalkozás, amelynek összes foglalkoztatotti létszáma 10 főnél kevesebb, és éves nettó árbevétele vagy mérlegfőösszege legfeljebb 2 millió eurónak megfelelő forintösszeg. (661,0 millió Ft)
Nemteljesítő hitelállomány	Egy hitel akkor válik nem teljesítővé, ha a hitelfelvevő 90 napnál hosszabb ideje a hitelszerződésben rögzített törlesztő részletet. A nemteljesítő hiteleket „rossz” hiteleknek is nevezik. (Forrás: https://www.ecb.europa.eu/explainers/tell-me/html/npl.hu.html)
Önálló vállalkozó	<p>Az önálló vállalkozók körébe tartoznak az egyéni vállalkozók, az egyéb önálló vállalkozók és az adószámmal rendelkező magánszemélyek. Önálló vállalkozónak minősülnek például a mezőgazdasági őstermelők, a mezőgazdasági kistermelők, a családi gazdálkodók, a kisiparosok, a magánkezeskedők. (Forrás: 38/2018. (XI. 14.) MNB rendelet, 2. melléklet)</p> <p>A belföldi vagy külföldi természetes személy gazdasági tevékenysége, mely vállalkozói igazolványhoz kötött üzletszerű - ellenérték fejében, nyereség- és vagyonszerzés céljából - rendszeresen folytatott termelő vagy szolgáltató tevékenység.</p> <p>Az egyéni vállalkozásról szóló törvény hatálya alá tartozókon kívül a vállalkozói igazolványhoz nem kötött gazdasági tevékenységet folytató, külön adószámmal rendelkező magánszemélyek (pl. szellemi szabadfoglalkozásúak) is az egyéni vállalkozások körébe tartoznak. (Forrás: KSH módszertani dokumentáció/fogalmak)</p>

Vállalkozás

A gazdasági tevékenységet folytató jogalany, különösen az egyéni vállalkozó, az egyéni cég, a gazdasági társaság, az ügyvédi iroda, a szövetkezet, a vízi társulat, a víziközmű társulat, az erdőbirtokossági társulat, továbbá a Szerződés 107. és 108. cikke alkalmazásában bizonyos támogatási kategóriáknak a belső piaccal összeegyeztethetővé nyilvánításáról szóló 2014. június 17-i 651/2014/EU bizottsági rendelet I. mellékletében meghatározott KKV kritériumoknak megfelelő mezőgazdasági termeléssel, halgazdálkodással, mezőgazdasági feldolgozással és forgalmazással, erdőgazdálkodással és vadgazdálkodással foglalkozó vállalkozás és természetes személyek. (Forrás: Kkv. tv.)

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK

1052 Budapest, Apáczai Cs. J. u. 10. | 1364 Budapest 4. Pf. 54

TEL: +36 1 484 9100

email: szamvevoszek@asz.hu

web: www.asz.hu | www.aszhirportal.hu